

Anttu Marjala ja Johanna Paasovaara

Lasten luontenvahvuuksien tukeminen ja hyödyntäminen positiivisen pedagogiikan keinoin
varhaiskasvatuksessa

Kandidaatin tutkielma
KASVATUSTIETEIDEN TIEDEKUNTA
Varhaiskasvatus
2021
(14.6.2021)

Oulun yliopisto

Kasvatustieteiden tiedekunta

Lasten luontenvahvuuksien tukeminen ja hyödyntäminen positiivisen pedagogiikan keinoin
varhaiskasvatuksessa (Anttu Marjala & Johanna Paasovaara)

kandidaatintutkielma, 46 sivua

Toukokuu 2021

Tämän tutkielmamme tarkoituksena on tuoda esille, miten lasten yksilöllisten luontenvahvuuksien tukeminen ja niiden hyödyntäminen positiivisen pedagogiikan avulla on lapsen suotuisan ja myönteisen kasvun, kehityksen ja oppimisen kannalta tärkeää varhaiskasvatuksen arjessa. Haluamme havainnollistaa, kuinka tärkeää lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin toteutumisen kannalta pedagogiikan suunnittelussa ja toteutuksessa on syytä keskittyä tarkastelemaan lapsessa olevia positiivisia ominaisuuksia, negatiivisten luonteenpiirteiden sijaan. Jokaisella varhaiskasvatusikäisellä on omia luontenvahvuuksia, jotka tulee huomioida ja hyödyntää käytännön varhaiskasvatustyössä. Keskitymme positiiviseen psykologiaan pohjautuvaan positiiviseen pedagogiikkaan ja lasten luontenvahvuuksiin ja niiden konkreettiseen hyödyntämiseen varhaiskasvatuksen pedagogisessa arjessa. Tavoitteena on kuvata, mitä näillä käsitteillä tarkoitetaan ja käsitellä niiden toteutumista käytännön varhaiskasvatustyössä.

Tuomme tutkielmassamme esille positiivisen pedagogiikan keskeiset lähtökohdat ja kerromme millä tavalla Martin Seligmanin kehittämä PERMA-teoria on vaikuttamassa lasten hyvinvoinnin toteutumiseen varhaiskasvatuksen eri konteksteissa. Tulemme painottumaan teoreettisessa viitekehysessämme myös Seligmanin ja Petersonin esille tuomiin ihmisen 24 luontenvahvuuteen ja niiden taustalla oleviin kuuteen perushyveeseen. Nostamme tässä tutkielmassa keskeiseksi teemaksi myös vahvuusperustaisen kasvatuksen ja pedagogiikan varhaiskasvatusikäisillä lapsilla ja kuvaamme sitä, miten se käytännössä näkyy päiväkotien pedagogisessa arjessa. Tutkielmamme on toteutettu käyttämällä kuvailevaa kirjallisuuskatsausta ja tarkemmin narratiivisuuteen painottuen. Ajatus on muodostaa selkeä ja ytimekäs kokonaisuus lasten luontenvahvuuksista ja niiden taustateorianan olevista positiivisesta psykologiasta ja siihen pohjautuvasta positiivisesta pedagogiikasta käyttämällä tässä aiempaa relevanttia tutkimustietoa rakentamamme tietoperustan pohjana.

Avainsanat: Positiivinen psykologia, positiivinen pedagogiikka, luontenvahvuudet, varhaiskasvatus, hyvinvointi, onnellisuus

Sisältö

1	Johdanto	4
2	Tutkielmamme toteutus	8
2.1	Tutkimusmenetelmän valinta.....	10
2.2	Tutkielmamme analyysimenetelmä	12
2.3	Tutkielmamme luotettavuus ja eettisyys.....	14
2.4	Aikaisempia tutkimuksia	15
3	Teoreettinen viitekehys	17
3.1	Päämääränä positiivinen pedagogiikka.....	17
3.1.1	<i>Positiivinen psykologia</i>	<i>18</i>
3.1.2	<i>Positiivinen pedagogiikka</i>	<i>19</i>
4	Lasten luontenvahvuudet ja hyveet sekä niihin vaikuttavat tekijät.....	23
5	Varhaiskasvatuksen käytännön menetelmät luontenvahvuuksien tukemiseen positiivisen pedagogiikan avulla	29
5.1	Varhaiskasvatuksen pedagogiikka	30
5.2	Lasten luontenvahvuuksiin perustuvan pedagogiikan rakentuminen varhaiskasvatuksessa positiivisen pedagogiikan keinoin	33
6	Johtopäätökset	39
7	Pohdinta	43
	Lähteet	46

1. Johdanto

Viime aikoina ihmisten erilaisten yksilöllisten luonteenvahvuuksien huomioiminen on ollut hyvin ajankohtainen ja polttava puheenaihe. Olemme voineet seurata yleistä julkista keskustelua esimerkiksi siitä, kuinka jokaisen tulisi lähestyä kohtaamiaan ihmisiä mahdollisimman sensitiivisesti ja positiivisesti. Varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteissa (2018) kirjoitetaan, miten jokainen alle kouluikäinen lapsi tulee päiväkodissa kohdata juuri sellaisena ainutkertaisena ihmisenä kuin on ja nähdä hänen luonteenvahvuutensa ja yksilölliset voimavaransa. Lasta tulee lähestyä aina lämpimästi ilman minkäänlaisia negatiivisia ennakkosenteitä. Ajattelempa, että jokainen lapsi on kuin Peppi Pitkätossu supervoimineen, kun tuemme ja hyödynnämme jokaisen lapsen yksilöllisiä luonteenvahvuuksia positiivisen pedagogiikan keinoin.

Tulemme tässä tutkielmassa tarkastelemaan ihmisten luonteenvahvuuksia ja tarkoituksena on keskittyä käsittelemään niitä erityisesti varhaiskasvatusikäisillä lapsilla. Kuvaamme sitä, kuinka niitä voidaan positiivisen pedagogiikan avulla tukea ja hyödyntää kasvun, kehityksen ja oppimisen eteenpäin viemiseksi varhaiskasvatuksen arjessa. Uusitalo-Malmivaara (2014) kirjoittaa kuinka lasten yksilölliset luonteenvahvuudet huomioiva pedagogiikka on verrattain hitaasti saavuttanut varhaiskasvatuksen kentän, vaikka useat tutkimukset ovat hänen mukaansa osoittaneet, että niiden hyödyntämisellä on hyvin suuri positiivinen vaikutus lapsen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin ja hänen oppimiseensa. Uusitalo- Malmivaara (2014) toteaa, kuinka tämä vahvuusperustainen pedagogiikka tuodaan esille myös useimmissa varhaiskasvatustyötä ohjaavissa erilaisissa asiakirjoissakin, kuten voimassa olevassa varhaiskasvatussuunnitelmassa.

Leskisenoja kertoo teoksessaan Positiivisen pedagogiikan työkalu (2017) ilon ja onnellisuuden olevan nykykulttuurimme merkittäviä arvoja. Ilo ja tyytyväisyys omaan elämään ovat pääroolissa henkisen hyvinvoinnin ja myönteisen elämänpolun kannalta. Ilolla on tutkitusti paljon positiivisia vaikutuksia, joista on hyötyä yksilöille, yhteisöille ja yhteiskunnalle (Leskisenoja, 2017). Positiiviset tunteet, kuten onni ja ilo, synnyttävät tilanteen, jossa ihminen käyttää sisäistä energiaansa vain kokonaisuuteen, jonka on päättänyt suorittaa. Tällöin energiaa ei kulu pahan olon prosessointiin (Rantala, 2000, s.30).

Tänä päivänä vallalla olevista myönteisyyteen ja toisen kohtaamiseen positiivisesti tähtäävistä keskusteluista tai pedagogista varhaiskasvatustyötä ohjaavista asiakirjoista huolimatta, voimme edelleen havaita, ettei tämä vahvuusperustainen lähestymistapa käytännön päiväkotiarjessa kuitenkaan ihan aina toteudu kuten pitäisi. Saatamme yhä vieläkin nähdä kirjoitettavan tai kuulla puhuttavan erilaisissa medioissa esimerkiksi ihmisten henkilökohtaisista epäonnistumisista, heikkouksista, mielenterveysongelmista, muusta kasvaneesta pahoinvoinnista tai alisuoriutumisesta. Southwick ja Charney (2012, s.1) kirjoittavat, että jos ihminen kokee tyytymättömyyttä usean vuoden ajan ja on stressaantunut, se näkyy hänen pahoinvointinsa kasvamisena ja mielialan madaltumisena. He nostavat esille, että tämä vaikuttaa heikentävästi hänen kykyynsä kohdata vastoinkäymisiä tai ratkaista haastavampia oppimistehtäviä.

Tutkija ja yliopistonopettaja Noora Heiskanen Jyväskylän yliopistosta kirjoittaa (2019) siitä, kuinka hitaasti muutos ongelmakeskeisyydestä ratkaisukeskeisyyteen ja vahvuusperustaiseen pedagogiikkaan on tapahtunut. Hän peräänkuuluttaa lapsen luontenvahvuuksien tunnistamiseen panostamista ja niiden ylös kirjaamisen korostamista varhaiskasvatuksen suunnittelussa ja toteutuksessa. Hän kuvailee sitä, miten huomion tulisi olla suunnattuna ensisijaisesti myönteisten sekä vahvuusperustaisten pedagogisten valintojen yksityiskohtaisessa arvioimisessa, mutta yhä vain ne voivat loistaa poissaolollaan lasten yksilöllisistä varhaiskasvatussuunnitelmista jopa kokonaan (Heiskanen, 2019).

Myös Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (KARVI) raportissa Repo ja kollegat (2018) tuovat esille pulmakohtia lasten varhaiskasvatussuunnitelmien käytännön kirjaamistavoissa. He kirjoittavat, että eniten parannettavaa oli nähtävissä nimenomaan lasten kehitystä, oppimista ja kokonaisvaltaista hyvinvointia edistävien ja vahvistavien tavoitteiden sekä näiden laadittujen tavoitteiden saavuttamiseksi tehtävien toimintamenetelmien kirjauskäytänteissä. Lähestymistavat toista ihmistä kohtaan saattavat yhä edelleen olla siis sangen negatiivissävytteisiä, jolloin vaarana voi olla, että hänen luontenvahvuutensa saattavat jäädä tunnistamatta, huomioimatta ja hyödyntämättä parhaalla mahdollisella tavalla.

Yksilölliset luontenvahvuudet ovat joka tapauksessa kuitenkin yksi ihmisen keskeisimmistä voimanlähteistä ja ne kuuluvat olennaisena osana jokaisen ihmisen elämään. Niiden rakentuminen alkaa jo hyvin varhaisessa kehitysvaiheessa, ja kun pohdimme yhteiskuntamme ja muun ympärillä olevan maailman tämänhetkisiä tapahtumia, voidaan todeta, että elämme jatkuvassa muutoksessa. Nämä asiat edellyttävät ihmisten

luontenvahvuuksien käsittelyä, niiden tunnistamista, opettelua, hyödynnettävyyttä sekä huomioimista käytännön varhaiskasvatustyössä konkreettisesti. Uusitalo-Malmivaara ja Vuorinen (2015, s.69) ovat todenneet, että jokaisessa lapsessa on nähtävissä hänen omia yksilöllisiä luontenvahvuuksiaan, kunhan hänelle merkityksellinen ja tärkeä aikuinen on valmis tekemään tarpeeksi töitä tunnistaakseen ja löytääkseen ne sekä huomioidakseen nämä lapsen hyvät ominaisuudet suunnitellessaan ja toteuttaessaan varhaiskasvatuksen pedagogista arkea.

Me tulevana varhaiskasvatuksen opettajina ja jo aikaisemmin lasten parissa työtä tehneinä koemme todella tärkeäksi ja perustelluksi kirjoittaa tämän tyylinen kandidaatintutkielma lapsen luontenvahvuuksista ja niiden tukemisesta, huomioimisesta ja hyödyntämisestä positiivisen pedagogiikan keinoin. Tuomme esille, kuinka jokaisella päiväkodissa olevalla lapsella on hallussaan ainutlaatuiset luontenvahvuudet eli omat yksilölliset parhaat puolensa. Uusitalo-Malmivaaran ja Vuorisen (2015, s. 36) mukaan lasten luontenvahvuuksien tukeminen ja kasvatuksen, hoidon ja opetuksen rakentaminen näiden pohjalle vahvistavat jokaisen lapsen luottamusta omiin kykyihin sekä lisäävät hänen onnistumisen kokemuksiinsa. Varhaiskasvatuksen opetussuunnitelman perusteissa (2018) kirjoitetaan, että lasten luontenvahvuuksien huomioiminen arjen erilaisissa oppimis- ja opetustilanteissa tulisi olla tämän päivän varhaiskasvatuksessa arkipäivää. Pedagoginen painopiste tulisi olla suunnattuna yhä selvemmin lasten luontenvahvuuksien tukemiseen, vahvistamiseen ja eritoten niiden hyödyntämiseen positiivisen pedagogiikan avulla (Opetushallitus, 2018).

Tämän tutkielmamme tarkoituksena onkin herättää lukijaa ymmärtämään luontenvahvuuksien tukemisen ja niiden käytäntöön saattamisen todellinen merkitys lapsen suotuisalle kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle. Yhtenä tavoitteenamme onkin saavuttaa se keskeinen päämäärä, jossa kaikki varhaiskasvattajat kiinnittäisivät entistä enemmän huomiota lasten yksilöllisiin luontenvahvuuksiin ja hyödyntäisivät niitä yhä paremmin positiivisen pedagogiikan keinoin työssään. Ajatuksenamme on esittää vaihtoehtoinen tapa nähdä ja kohdata lapset yksilöinä ja olla kiinnittämättä huomiota ensisijaisesti lapsella mahdollisesti esiintyviin tuen tarpeisiin tai hänellä muutoin ilmeneviin oppimisen haasteisiin ja muihin ongelmakohtiin. Näemme, että on tärkeää lähteä kuvaamaan ja tuomaan yhä korostetummin esille lasten luontenvahvuuksia ja niiden hyödyntämistä vahvuusperustaisen arjen rakentumisessa positiiviseen pedagogiikkaan pohjautuvilla tavoilla.

Syyt miksi päätimme lähteä tekemään kandidaatintutkielmaa tästä aiheesta, nousee puhtaasti edellä kuvaamistamme yhteiskunnallisista tekijöistä, omasta mielenkiinnostamme tätä aihealuetta kohtaan sekä käytännön työstä saamiemme kokemusten innoittamana. Päiväkodissa työskennellessämme olemme havainneet, kuinka monenlaisia lapsia voimme siellä kohdata, mutta luontenvahvuudet ovat kuitenkin heitä kaikkia yhdistävä piirre. Jokaisella varhaiskasvatusikäisellä on oma ainutlaatuinen persoona ja sen sisältämät luontenvahvuudet.

2. Tutkielmamme toteutus

Tämä kandidaatintutkielmamme on pääosin teoreettinen, koska ajatuksenamme on muodostaa positiivisesta pedagogiikasta luontenvahvuuksien tukijana ja niiden hyödyntämisestä varhaiskasvatuksen pedagogisessa arjessa teoriapohja, jota voimme sitten myöhemmissä opinnoissamme käyttää hyödyksi, kuten esimerkiksi tulevassa pro gradu -tutkielmassamme. Vilkka (2017) on esittänyt, että osoittaakseen taitoa toteuttaa hyvän tieteellisen käytännön mukaista tutkimusta, on tutkijan kyettävä hallitsemaan useiden erilaisten tutkimusmenetelmien tasapainoinen käyttö, osattava etsiä luotettavaa ja ajanmukaista tutkimustietoa sekä pystyttävä asianmukaiseen tutkimustulosten analysointiin ja niiden monipuoliseen hallintaan (Vilkka, 2017). Hänen mukaansa tieteellisen tutkimuksen lähtökohtana on tutkimuskohteen mahdollisimman selkeä ja tarkka määrittäminen. Olennaisena osana hyvän tieteellisen tutkimuksen tekemisessä on tutustuminen ja syvällinen perehtyminen aiemmin kirjoitettuun teorial tietoon sekä erilaisiin tutkimuksiin aiheeseen liittyen (Vilkka, 2017).

Tässä tutkielmassa tavoittelemme sitä, että käyttämämme teoria etenee mahdollisimman selkeästi ja johdonmukaisesti. Teoriassa näkyy hyvin työssämme taustalla oleva positiivinen psykologia, siihen perustuva positiivinen pedagogiikka sekä ihmisten yksilölliset luontenvahvuudet. Nämä valitsemamme aihekokonaisuudet ovat olleet tänä päivänä erittäin suosittuja tutkimuskohteita ja niistä tehtyjä tieteellisiä teoksia ja artikkeleita löytyy jo melko kattavasti, vaikka ilmiönä tämä valitsemamme tematiikka on kuitenkin yhteiskunnassamme verrattain uusi. Tarkoituksenamme on hyödyntää monipuolisesti niin kansainvälisiä kuin kotimaisiakin lähteitä, jotta voimme tarjota lukijoille mahdollisimman laajan ja kattavan teoriapaketin aihepiiristämme. Olemme pyrkineet selvittämään, millaisia tieteellisiä tutkimuksia, muuta aiheeseen liittyvää kirjallisuutta tai esimerkiksi lehtiartikkeleita tästä valitsemastamme aiheesta on tehty ja minkälaiset näkökulmat niissä ovat painottuneet. Tämän lisäksi olemme olleet kiinnostuneita ottamaan selvää myös siitä, millaisia tutkimustuloksia niissä on saatu suhteessa omassa tutkielmassamme esittämiin tutkimuskysymyksiin.

Aiheemme käsittelee alle kouluikäisten lasten luontenvahvuuksia ja niiden tukemista varhaiskasvatuksessa sekä erityisesti niiden hyödyntämistä päiväkodin arjessa positiivisen pedagogiikan keinoin. Tavoitteenamme on tehdä konkreettisesti näkyväksi näiden luontenvahvuuksien tukemisen välttämättömyys ja tuoda esiin sen tärkeys lapsen oppimisen, kasvun ja kehityksen suunnittelussa sekä toteutuksessa päiväkodin toiminnassa. Työmme koostaminen ja sen eri vaiheet ovat edenneet prosessinomaisesti, koska olemme pyrkineet

käsittelmään tutkimusaihettamme mahdollisimman selkeästi ja ymmärrettävästi. Ajatus on edetä johdonmukaisesti ja esittää asiat sellaisessa loogisessa järjestyksessä, jotta lukijan on helppo seurata työssämme kuvattavia asioita.

Tuomme tutkielmaamme monipuolista näkökulmaa aiheen käsittelyyn lisäämällä teorian tiedon tueksi myös omaa kokemusperäistä käytännöstä saamamme tietotaitoa. Sen lisäksi esitämme myös erilaisia käytännön ideoita ja neuvoja, kuinka vahvuusperustainen pedagogiikka varhaiskasvatuksen arjessa voisi näyttäytyä lapsen suotuisan kasvun, kehityksen ja oppimisen kannalta. Työmme prosessinomaisuus ja syvälinen perehtyminen tutkielmamme aiheeseen, on vahvistanut omaa taitoamme tarkastella aihettamme myös kriittisesti ja punnita näkemiämme asioita monelta eri kantilta. Koemme, että kykymme analysoida, pohtia, vertailla ja tarkastella aihettamme käsittelevää tietoa myös kriittisesti tukee omaa kehittymistämme varhaiskasvatuksen opettajuuteen.

Asettellessamme tutkielmallemme tutkimuskysymyksiä, jouduimme käymään paljon yhteistä pohdintaa ja keskustelua siitä näkökulmasta, jolla tätä tutkimusaihettamme tulisimme tarkastelemaan ja millaista sanamuotoa tulisimme tässä työssämme käyttämään. Metsämuuronen (2011) kirjoittaa siitä, kuinka tutkimuskysymyksen tulee johdattaa suoraan aiheeseen ja tutkimuskysymyksen tulisi hänen mukaansa kuvata tarkasti sitä informaatiota, jota tutkimuksessa käsitellään ja kysymyksen asettelun tulisi olla mahdollisimman suuntaa antavaa ja ehjää. Hän pitää oleellisena, että tutkimuskysymys ei luonteeltaan ole liian suora ja sillä haetaan laajempaa vastausta tutkimuskysymykseen kuin pelkästään vastaamalla siihen käyttämällä sanoja kyllä tai ei (Metsämuuronen, 2011, s.25). Luonteenvahvuuksia on mahdollista lähestyä monelta eri suunnalta ja tässä työssä haluamme erityisesti korostaa sitä, kuinka lasten luonteenvahvuudet tulisi olla varhaiskasvatuksessa toteutettavan pedagogiikan kulmakivenä, jota siellä suunnitellaan ja toteutetaan.

Hakala (2010) nostaa esille, että tutkielman tekeminen on kokonaisvaltainen prosessi, joka lähtee aineistonhankinnasta. Jo siinä vaiheessa tutkielman tekijä suorittaa alustavaa aineiston käsittelyä ja siitä tehtävää tulkintaa suhteessa tutkimuksessa esitettäviin tutkimuskysymyksiin. Laadullisessa tutkimuksessa joutuu tekemään jatkuvaa pohdintaa siitä, mitä ja miten tutkittavaa aihetta käsittelee, mitkä asiat siinä nostaa korostetusti esille, mitkä käsitteet ovat tarkoituksenmukaista avata ja mitkä voi puolestaan huoletta jättää vähemmälle huomiolle. Kiviniemen (2010) mukaan kvalitatiivista tutkielman tekoa voidaan kuvata pitkäaikaiseksi ongelmanratkaisuprosessiksi, jossa tehdään toistuvasti erilaisia valintoja ja ratkaisuja. Hän

selittää laadullista tutkimusta olemukseltaan subjektiiviseksi, jossa tutkijan omat mielenkiinnon kohteet ja intressit tutkittavaa asiaa ja ilmiötä kohtaan korostuvat. Tämän tutkielmamme työstäminen on hakenut suuntaa siinä, mitä näkökulmaa haluaisimme tässä tuoda esille, ja mihin itseämme kiinnostavaan näkökulmaan tahdomme löytää vastauksen. Tämä on johtanut siihen, että olemme joutuneet vaihtamaan omia tutkimuskysymyksiämmekin useampaan otteeseen.

Koska tämän tutkielman yhtenä päämääränä on syventää ymmärrystämme lasten luontenvahvuuksista ja siitä, miten voimme omassa työssämme varhaiskasvatuksen opettajina vaikuttaa siihen, että kehityskohdat tulevat nähdyiksi, on ajatuksenamme löytää konkreettisia tapoja käyttää positiivista pedagogiikkaa luontenvahvuuksien tukemisessa ja niiden hyödyntämisessä vahvuusperustaisen pedagogiikan toteuttamisessa varhaiskasvatustyössä. Tämän lisäksi näemme tärkeänä kehittää omaa ammatillisuuttamme ja varhaiskasvatuksen opettajan ammatillista identiteettiämme tämän työn tekemisen myötävaikutuksesta.

Perehdyttyämme huolellisesti tätä omaa aihealuettaamme käsittelevään tutkimuskirjallisuuteen sekä muuhun löytämäämme tutkittuun tietoon, peilaten sitä tarkasti edellä kuvaamiimme tekijöihin, tavoitteenamme on vastata seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Millä keinoilla voidaan tukea ja hyödyntää lasten luontenvahvuuksia positiivisen pedagogiikan avulla varhaiskasvatuksessa?

2. Miten luontenvahvuudet huomioiva pedagogiikka näkyy varhaiskasvatuksen hoidon, kasvatuksen ja opetuksen käytännön toteutuksessa?

2.1 Tutkimusmenetelmän valinta

Tutkimuksemme on kvalitatiivinen tutkimus, koska se soveltuu parhaiten todellisen ja aidon elämän erilaisten ilmiöiden kokonaisvaltaiseen kuvaamiseen. Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2013, s.160–164) mukaan keskeinen ajatus laadullisella tutkimuksella on kerätä mahdollisimman paljon tietoa esillä olevasta aiheesta ja auttaa lukijaa saamaan käsitys teoriassa esitetyistä faktoista. Käsitteenä laadullinen tutkimus on laaja, jonka ympärille mahtuu useita erilaisia menetelmätapoja tutkimuksen tekoon liittyen ja sen keskeisenä tavoitteena on saada kokonaiskuva tutkittavan ilmiön merkityksistä, ominaisuuksista ja laadusta. Merkitykset

näyttäytyvät suhteina ja niistä muodostuvina kokonaisuuksina. Laadullisen tutkimuksen menetelmissä korostuu näin näkökulmat liittyen tutkimuksen taustaan, elinpiiriin, merkitykseen, ilmaisuun ja kieleen (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006).

Eskola & Suoranta (1998) pitävät tutkielman tekijän omaa otetta tutkimuksen aiheeseen tärkeänä ja he näkevät, että kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtana on tekijän oma suhtautuminen käsiteltävään aiheeseen. He nostavat esille, että tekijän on myös hyvä huomioida tutkimusta tehdessään, ettei anna omien ennakkoluulojen tai muiden henkilökohtaisten tekijöiden, kuten arvojen vaikuttaa tutkimuksen kehittymiseen tai sen tuloksiin millään tavalla. Omalla kohdallamme näemme tärkeäksi suhtautua mahdollisimman neutraalisti aiheeseen, jottei mahdolliset käytännön työstä saamamme kokemukset pääse vaikuttamaan tutkimukseen ja heikentämään sen luotettavuutta.

Pohjatessamme tekstin jo aiemmin laadittuun tutkimuskirjallisuuteen sekä muuhun teorian tietoon voidaan kandidaatintutkielmaamme kutsua tyypiltään kirjallisuuskatsaukseksi. Tarkemmin eriteltynä sitä voidaan kutsua olemukseltaan myös narratiiviseksi yleiskatsaukseksi. Tämänkaltaisen tutkimusmetodi mahdollistaa meidän lähestyä tutkimusaihetta mahdollisimman laajasti, eikä se sido meitä yhtä tarkasti erilaisiin metodisiin ohjeisiin tai sääntöihin, vaan voimme aika vapaasti pyrkiä saavuttamaan kattavan tietoisuuden tästä tutkielmassa esitellystä aiheestamme (Salminen, 2011, 6–8). Muita tarjolla olevia kirjallisuuskatsausvaihtoehtoja olisi ollut systemaattinen kirjallisuuskatsaus tai meta-analyysi, mutta koimme tutkimuskysymystemme laaja-alaisuuden vuoksi parhaimmaksi vaihtoehdoksi päätyä valitsemaan tämän narratiivisen kirjallisuuskatsauksen, koska liiallinen sääntillisuus ja tarkkuus aineiston valinnassa tai erityisen tarkka analyysi, kuten esimerkiksi luokittelu voisi jättää jotain sellaista esille tuomatta, joka tätä tutkimusmetodia käyttämällä puolestaan mahdollistuu (Salminen, 2011)

Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2005, s.113) kirjoittavat, että tutkimuksen tekijällä tulee kirjallisuuskatsausta toteuttaessaan olla kirkkaana mielessä, mitä tutkimuksella ylipäätään tavoitellaan ja mikä on sen keskeisin tutkimusongelma tai ongelmat, joihin tutkija pyrkii saamaan vastauksen. Kaikissa eri kirjallisuuskatsausvaihtoehdoissa tulee heidän mukaansa olla selkeät tutkimuskysymykset ja kootessaan tietoa oman tutkimuksensa teoreettiseen viitekehykseen, tulee tutkijan kyetä hyvin perustelemaan miksi ja miten hän tätä valittua tietoa tulee hyödyntämään ja käyttämään. Jokaisella tutkimuksen tekijällä on myös omat lähtökohdat ja päämäärät kirjallisuuskatsausta kirjoittaessaan, jonka vuoksi on tärkeää, että työ on

mahdollisimman selkeästi jäsennelty, jotta toisistaan eroavat näkökulmat ja tulkinnat erottuvat hyvin toisistaan (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2005).

Tämä valitsemamme kirjallisuuskatsausmenetelmä tarjoaa mahdollisuuden tuoda esille olennaista tietoa lasten luontenvahvuuksista, positiivisesta psykologiasta, positiivisesta pedagogiikasta sekä vahvuusperustaisesta pedagogiikasta ja kasvatuksesta. Salminen (2011, s. 3–6) näkee, että narratiivisella kirjallisuuskatsauksella on tarkoitus käsitellä valittua aihekokonaisuutta mahdollisimman tarkasti ja kattavasti. Hänen mukaansa kuvailevalla narratiivisella kirjallisuuskatsauksella kehitetään ja laaditaan selkeä sekä ymmärrettävissä oleva kokonaiskuva käsillä olevasta teemasta. Tutkija kehittää ihan kuin uutta tietoa jo aikaisemmin laaditun tiedon pohjalta.

2.2 Tutkielmamme analyysimenetelmä

Jokaisessa tutkimuksessa aina sen alusta loppuun saakka kulkee mukana Tuomen & Sarajärven (2018, 104) mukaan tutkijan suorittama aineiston analyysi, joka ohjaa häntä koko tutkimusprosessin ajan esimerkiksi hankkimaan hyvää ja tutkimuksen kannalta relevanttia tietoa. Aineiston analyysin pääajatuksena on tuoda tutkimuksen keskeisimmät asiat esille suhteessa tutkimuksessa esitettyihin tutkimuskysymyksiin ja itse koko työtä kannattelevaan aihekokonaisuuteen.

Tuomi ja Sarajärvi (2018, s.103–117) kirjoittavat, että laadullisen tutkimuksen voi analysoida käyttämällä perusanalyysimenetelmää eli sisällönanalyysia. Tämä aineiston analyysitapa soveltuu käytettäväksi heidän mukaansa esimerkiksi minkä tahansa artikkelin, raportin, kirjan tai keskustelun analyysimenetelmäksi. He kirjoittavat, että dokumentin tulee olla kuitenkin saatettu sellaiseen kirjalliseen muotoon, että siitä voi systemaattisella tai objektiivisella tavalla saada aikaan järkevän sisällönanalyysin.

Sisällönanalyysi on mahdollista tehdä kolmella erilaisella menetelmällä riippuen siitä millä lähestymistavalla kerättyä aineistoa ryhdytään perkaamaan. Nämä toisistaan eroavat sisällönanalyysit voidaan jakaa Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan aineistolähtöiseen, teorialähtöiseen tai teoriaohjaavaan sisällönanalyysiin. He kirjoittavat, että aineistolähtöisellä analyysillä tavoitellaan löydettävän käsiteltävästä aineistosta teoreettinen eheä kokonaisuus ilman, että aikaisemmin saadut tiedot tutkittavasta asiasta tai ilmiöstä vaikuttavat lopputulokseen millään lailla. Tuomi ja Sarajärvi (2018) esittävät myös, että pelkästään

aineistolähtöinen tutkimus voi olla hankala toteuttaa, koska tutkijan aikaisempi tietoperusta voi olla haastavaa pitää erotettuna aineistosta tehdyistä tulkinnoista. Heidän mukaansa myös tutkijan asettamat tutkimusmenetelmät ja tutkimusasetelma sisältävät tutkijan itsensä asettamia käsitteitä, jotka vaikuttavat saatuihin tutkimustuloksiin. Teorialähtöinen sisällönanalyysi puolestaan pohjaa johonkin aiempaan tunnettuun malliin tai teoriaan, joka ohjaa aineiston analyysin tekemistä. Tässä analyysitavassa aivan kuin testattaisiin aiemmin saatua tietoa tai teoriaa ihan uudessa kontekstissa.

Teoriaohjaava sisällönanalyysimenetelmä on saanut vaikutteita kummastakin edellä esitellyistä analyysitavoista. Siinä yhdistyy Sarajärven & Tuomen (2018) mukaan piirteitä näistä molemmista sekä aineistolähtöisestä että teorialähtöisestä analyysistä. Tällä on koitettu ratkaista aineistolähtöisen analyysin haasteellisuutta siten, että, teoria pystyy toimimaan analyysin apuna, mutta sisällönanalyysi ei itsessään perustu teoriaan. Teoriaohjaavassa sisällönanalyysissä pyritään analyysin avulla nostamaan aineistosta kohoava empiirinen tieto ja yhdistää se jo olemassa olevaan teorialähtöiseen ja erilaisiin käsitteisiin (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s.108–110). Tämän tutkimuksen sisällönanalyysi on pyritty valitsemaan siten, että se parhaiten palvelisi tämän tutkielmamme tavoitteita. Lähdimme etsimään sellaista analyysitapaa, jolla voisimme vertailla tässä tutkielmassa esille nostamiamme tutkimuksia ja niissä esitettyjä tuloksia keskenään.

Ajatuksenamme on esittää, mitä näissä tutkimuksissa sanotaan lasten luontenvahvuuksista ja siitä, miten niitä voidaan positiivisen pedagogiikan avulla tukea ja hyödyntää mahdollisimman tehokkaasti varhaiskasvatuksen arjessa. Tutkielmamme on narratiivisuuteen painottuva yleiskatsaus, joka tiivistää aiemmin toteutettuja tutkimuksia ilman sen erikoisempaa systemaattisuutta.

Tämänkaltaisen narratiivisen yleiskatsauksen sisällönanalyysin muoto on Salmisen (2011, s.7) mukaan kuvaileva synteesi ja sen avulla on mahdollista päästä myös johtopäätöksiin. Hän tuo esille, että narratiivisessa kirjallisuuskatsauksessa on mahdollisuus myös kriittiseen tarkasteluun, vaikka se ei täysin pakollista olekaan.

Tarkoituksenamme on saada aikaan järjestelmällinen ja selkeä aineistonanalyysi. Haluamme tuoda esille, että tämän tutkielman tekeminen on tarpeellista ja perusteltua ja että lasten luontenvahvuudet ovat todellisuutta päiväkotien maailmassa. Tutkielmasta tuotetun synteessin eri vaiheisiin kuuluvat Salmisen (2011, s.11) mukaan tutkimuksen tarpeellisuuden esille nostaminen, saatujen vastausten selittäminen sekä tutkielman laadun kuvaaminen. Saman

aikaisesti huolehditaan myös laadun tarkkailusta, joka takaa sen, että tutkimuksen tarkkuus tai luotettavuus ei vaarannu.

2.3 Tutkielmamme luotettavuus ja eettisyys

Vilkan (2005) mukaan tutkielman luotettavuudessa korostuu tutkijan omat tehdyt valinnat ja ratkaisut tutkielman toteuttamisessa. Hänen mukaansa tärkein luotettavuutta mittaava asia on tutkijan oma luotettavuus ja rehellisyys omaa työtä kohtaan. Tässä tutkielmassa olemme kiinnittäneet huomiota aiheemme valintaan ja sen rajaamiseen koskemaan varhaiskasvatusikäisiä lapsia. Lisäksi näemme, että luotettavuus kulkee läpi koko tämän tutkielman. Pohdimme, mitkä tutkimusmenetelmät soveltuvat tähän parhaiten ja tarvittaessa olemme olleet valmiita korjaamaan valintojamme sen suuntaiseksi, kuin tutkielmamme toteutus sitä edellyttää. Vilkan (2005, s.160) mukaan luotettavuus vaatii tutkijaltaan sen jatkuvaa arviointia suhteessa käytettyyn teoriaan ja tutkimusaineiston tulkintaan, analyysitapaan ja esimerkiksi tehtyihin tulkintoihin saaduista tuloksista.

Tutkielmamme luotettavuutta tukee sen työstäminen yhdessä parin kanssa. Olemme osallistuneet kumpikin tutkielman prosessin eteenpäin viemiseen ja jakaneet erilaisia ajatuksia, mielipiteitä ja näkökulmia suhteessa tutkielmamme aiheeseen. Olemme painottaneet tasapuolista työnjakoa, mutta kuitenkin niin, että kummallakin osapuolella on ollut tilaisuus tuoda omia mielipiteitä ja ajatuksia esille. Eskola ja Suoranta (2005) esittävät, että toteutettaessa tieteellistä tutkimusta useamman tutkijan kanssa yhdessä, puhutaan tutkijatriangulaatio-käsitteestä. Siinä kaksi erillistä ihmistä tarkastelee heidän mukaansa samaa aihealuetta hieman erilaisten silmälasien läpi ja kumpikin osapuoli voi osaltaan havaita tutkimuksessa jotain sellaista, joka ei tutkimuksen kannalta ole järkevää tai olennaista.

Tutkimuksemme koskiessa varhaiskasvatusikäisiä lapsia pidämme tärkeänä suhtautua tähän tutkielmaan erityisen sensitiivisesti ja ottamalla huomioon myös eettiset kysymykset. Lähestymme aihetta ihmisarvoa kunnioittavalla tavalla ja etsimme mahdollisimman laajalta alueelta monipuolista tietoa tähän aiheeseen liittyen edellyttäen kuitenkin, että niissä aihetta on käsitelty ja kuvattu samasta näkökulmasta kuin omassa työssämme. Käytämme tähän tutkimuksemme tarkoitukseen sopivaa lähdemateriaalia kiinnittäen huomiota sen ajanmukaisuuteen. Huolehdimme siitä, että teoriaosuutemme tutkimuksessa rakentuu mahdollisimman uuden kirjallisuuden ja muun ajankohtaisen tiedon varaan.

2.4 Aikaisempia tutkimuksia

Erilaisia tieteellisiä tutkimuksia ja julkaistuja teoksia tästä kandidaatintutkielmassamme käsiteltävästä aihepiiristä on tehty jo aikaisemmin, sillä mielenkiinto positiivista pedagogiikkaa ja ihmisten luontenvahvuuksia kohtaan on ollut viime aikoina kovassa nosteessa. Tutkimuksia liittyen esimerkiksi positiiviseen pedagogiikkaan tai vahvuuksien huomioimiseen opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa on toteutettu useampia, eri näkökulmat niissä kussakin kuitenkin painottuen. Eliisa Leskisenoja on esimerkiksi omassa tutkimuksessaan keskittynyt tarkastelemaan positiivisen pedagogiikan ilmenemistä peruskoulun alaluokilla sekä varhaiskasvatuksen piirissä. Hän on toteuttanut ja julkaissut teoksen Positiivinen pedagogiikka varhaiskasvatuksessa -Toteuta käytännössä (2019) ja kirjoittanut myös useita tieteellisiä lehtiartikkeleita. Leskisenoja on tutkimuksissaan saanut selville, miten varhaiskasvatustyötä tekevien ihmisten oma jaksaminen ja tyytyväisyys omaa työtä kohtaan sekä kokonaisvaltainen hyvinvointi ovat kohentuneet positiivisen pedagogiikan myötävaikutuksesta ja kuinka se on myös tukenut ja vahvistanut jokaisen varhaiskasvattajan uskoa omaan kykyihinsä voida pärjätä eteen tulevaisuudessa kasvatus ja opetustehtävissä.

Leskisenojan lisäksi myös Lotta Uusitalo-Malmivaara ja Kaisa Vuorinen ovat olleet vahvasti mukana vaikuttamassa siihen, että varhaiskasvatuksen käytännön arjessa olisi konkreettisia keinoja ja menetelmiä vastata lasten yksilöllisiin oppimistarpeisiin positiivisen pedagogiikan avulla. He ovat olleet muun muassa mukana kehittämässä positiivisen pedagogiikan koulutusta ja tutkimusta sekä heidän yhteistä käsialaansa ovat myös teokset Huomaa hyvä! Näin ohjaat lasta ja nuorta löytämään luonteen vahvuutensa (2016) ja Huomaa hyvä! Vahvuusvariksen bongausopas (2017). Näissä teoksissa tuodaan hyvin käytännönläheisiä ideoita esille, kuinka eri ammattikasvattajat voivat omassa työssään toteuttaa vahvuusperustaista hoitoa, kasvatusta ja opetusta erilaisten käytännön pedagogisten työmenetelmien avulla. Myös Samuli Ranta (2020) on väitöskirjassaan korostanut lasten luontenvahvuuksien esille tuomisen tärkeyden heitä koskevissa asiakirjoissa sekä myönteisestä suhtautumistapaa lapsen ja aikuisen välisessä vuorovaikutuksessa. Hänen mukaansa positiivisella ilmapiirillä ja myönteisellä asennoitumisella voidaan saada mahdollisemman paljon hyvää aikaa lapsen yksilöllisen oppimispolun mahdollistajana.

Huolimatta siitä, että yleinen kiinnostus positiivista pedagogiikkaa ja luontenvahvuuksia kohtaan on ollut kasvussa ja ne nähdään tärkeinä elementteinä lasten suotuisan kasvun ja kehityksen edistäjinä, niin syystä tai toisesta näiden erilaisten tutkimusten vaikutukset

esimerkiksi varhaiskasvatuksen kentällä ovat havaintojemme mukaan jääneet kuitenkin enemmän puheentasolle kuin tulleet näkyviksi käytänteiksi. Sellaisia tutkimuksia, joissa olisi haettu vastauksia suoraan esimerkiksi meitä itseämme erityisesti mietityttäviin kysymyksiin emme kuitenkaan juuri löytäneet. Eräs tällainen kysymys, johon kaipaisimme nykyistä enemmän tutkimusperäistä tietoa, liittyy varhaiskasvatuksen jokapäiväisiin toimintatapoihin. Haluaisimme saada selville syitä siihen, miksi yhä edelleen voidaan havaita käytännön kasvatustyössä olevan melko paljon kehitettävää näissä positiivisuuteen tähtäävissä pedagogisissa ratkaisuissa.

Asia, jota olemme myös pohtineet, liittyy varhaiskasvatuksen työntekijöihin ja näitä palveluja käyttäviin asiakkaisiin. Haluaisimme saada enemmän informaatiota siitä, miten varhaiskasvatuksen henkilöstö, vanhemmat tai lapset itse ajattelevat siitä, toteutuuko heidän kokemustensa mukaan lasten luontevahvuuksien tukeminen positiivisen pedagogiikan keinoin varhaiskasvatustyötä ohjaavien asiakirjojen mukaisesti. Tämän lisäksi olemme kiinnostuneita myös siitä näkökulmasta, kuinka hyvin nämä erilaiset ohjeistukset ja velvoittavat asiakirjat tulevat huomioiduiksi lopulta varhaiskasvatuksen arjessa konkreettisesti.

3. Teoreettinen viitekehys

Tulemme tässä tutkielmassa lähestymään valitsemaamme aihetta meille tärkeästä näkökulmasta käsin. Esitämme, kuinka tärkeää on varhaiskasvatuksen opettajana huomioida hoidon, kasvatuksen ja opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa lapsen henkilökohtaiset luonteenvahvuudet. Toiseksi tavoitteenamme on pyrkiä löytämään sellaisia positiivisuuteen nojaavia pedagogisia käytännön toimintamalleja, joissa korostuu näiden edellä mainittujen luonteenvahvuuksien esille tuleminen, niiden tukeminen sekä hyödynnettävyys käytännön opetus ja kasvatustyössä.

Näkemyksemme mukaan ei riitä, että tiedostetaan luonteenvahvuuksien ja positiivisen pedagogiikan olemassaolo, ellei niiden käyttämiseen kiinnitetä aktiivisesti huomiota varhaiskasvatuksessa työskenneltäessä. Jotta pääsisimme perille, mistä lapsen luonteenvahvuuksien tukeminen ja niiden hyödyntäminen vahvuusperustaisen hoidon, kasvatuksen ja opetuksen toteuttamisessa varhaiskasvatuksessa muodostuu positiivisen pedagogiikan keinoin ja millainen merkitys tällä on lapsen suotuisalle kasvulle ja kehitykselle, avaamme tutkielmamme teoreettisessa viitekehyksessä seuraavia keskeisiä käsitteitä.

Tarkastelemme positiivista psykologiaa ja sen jälkeen siirrymme käsittelemään positiivista pedagogiikkaa, joka puolestaan pohjautuu edellä mainittuun. Kerromme myös, kuinka sen avulla voidaan tukea seuraavissa osioissa käsittelemiämme luonteenvahvuuksia ja niiden hyödyntämistä varhaiskasvatuksen erilaisissa konteksteissa.

Näiden jälkeen siirrymme esittämään lasten luonteenvahvuuksiin kuuluvaa teoriapohjaa eli kerromme mitä ne tarkoittavat ja mitkä tekijät niihin vaikuttavat. Nostamme esille myös, mitä varhaiskasvatus tarkoittaa ja millaisia menetelmiä siellä on käytettävissä lasten luonteenvahvuuksien hyödyntämiseen siellä toteutettavan pedagogisen arjen suunnittelussa ja toteutuksessa. Esitämme, millainen merkitys varhaiskasvatuksella on lasten luonteenvahvuuksien tukijana hyödyntäen tässä erityisesti positiivisen pedagogiikan erilaisia keinoja.

3.1 Päämääränä positiivinen pedagogiikka

Tässä kappaleessa tulemme kuvailemaan millä tavalla positiivinen pedagogiikka rakentuu positiivisen psykologian ympärille. Käymme läpi aluksi positiivisen psykologian

tunnuspiirteitä ja suuntamme sen jälkeen katseen positiivisen pedagogiikkaan. PERMA-teoria on olennainen osa positiivista pedagogiikkaa, joten PERMA on avattu perusteellisesti tekstissä.

3.1.1 Positiivinen psykologia

Toisen maailmansodan jälkeen psykologia muutti hieman muotoaan, joka keskittyi enemmän parantamiseen, vaurioiden korjaukseen, mielenterveyden ja sairauksien ennaltaehkäisyyn ja näin ollen positiivinen psykologia jäi täysin varjoon (Snyder & Lopez, 2005). Positiivisen psykologian tärkeänä suunnannäyttäjänä voimme pitää Martin Seligmania. Hän määrittelee positiivisen psykologian lähestymistavaksi, joka pyrkii vahvistamaan yhteisöjen ja yksilöiden hyvinvointia. Positiivisen psykologian tutkimuksen ydin on onnellisuuden ja luonteenvahvuuksien tutkiminen. Positiivisten tunnetilojen ja elämänasenteen tutkiminen ovat myös merkittävä osa positiivisen psykologian tutkimusta (Uusitalo-Malmivaara, 2014).

Positiivinen psykologia toimii tukipilarina positiiviseen pedagogiikkaan ja antaa avaimet sen toteuttamiseen. Perinteisen ja positiivisen psykologian erona voidaan pitää sitä, että positiivinen psykologia tavoittelee huomion siirtämistä huonojen asioiden korjaamisesta sen luomiseen, kun taas perinteinen psykologia tyypillisesti pyrkii korjaamaan vikoja ja ongelmia (Sheldon & King, 2011; Uusitalo-Malmivaara, 2014). Positiivinen psykologia myös keskittää huomionsa ihmisten luonteenvahvuuksiin ja kyvykkyyteen (Seligman & Csikszentmihalyi, 2000; Uusitalo-Malmivaara, 2014).

Seligman nostaa ihmissuhteet positiivisen psykologian ydinasiaksi. Hänen mukaansa parhaita tapoja lisätä hyvinvointia on tehdä ystävällisiä asioita toisille (Seligman, 2011). Läheiset ystävät ja ihmissuhteet tuovat ihmiselle positiivista mielialaa. Elämä haastaa välillä ihmistä ja jokainen kohtaa ylämäkiä. Tällöin läheiset ihmiset ovat merkittävä voimavara ja heidän avullansa ylösnouseminen on huomattavasti helpompaa. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014) sanotaan oppimisen taitojen ja ajattelun kehittyvän vuorovaikutuksessa ympäristön ja muiden ihmisten kanssa. Työyhteisön on hyvä tiedostaa, että heidän toimintansa ja vuorovaikutus välittyvät esimerkkinä lapsille, jotka omaksuvat yhteisön asenteita, arvoja ja tapoja. Lapsen kehitystä tuetaan niin, että he oppivat toimimaan sekä hyödyntämään osaamistaan myös toisten oppilaiden hyväksi (OPH, 2014).

Positiivisen psykologian päämäärä on onnellisuus, joka koskee myönteisiä nautintoja ja tunteita, jotka syntyvät omien vahvuuksien hyödyntämisestä. Tämän lisäksi onnellisuus, joka koskettaa hetkellistä onnellisuuden tunnetta on osa päämäärää. Onnellisuus ja hyvä elämä ei siis ole vain positiivisten tunteiden määrän kasvattamista, vaan vahvuuksien hyödyntämistä ja käyttämistä elämän kaikella osa-alueilla, kuten kasvatuksessa, työssä ja rakkaudessa (Seligman, 2011). Onnellisuus myös suojaa lapsen hyvinvointia ja on yhteydessä lapsen henkisen ja fyysisen hyvinvoinnin kasvamiseen (Huebner, Hills, Siddal & Gilman, 2014). Baumgardner ja Crothersin (2014) näkökulmien mukaan onnellisuus perustuu hedoniseen ja eudaimoniseen onnellisuuteen. Hedoninen onnellisuus poistaa negatiivisuuden ja keskittää voimavarat subjektiiviseen hyvinvointiin, kun taas eudaimoninen keskittyy kukoistuksen teemaan, jossa itsensä toteuttaminen ja ilmaisu ovat etusijalla.

Linley ja Harrington (2006) kirjoittavat, että positiivisen psykologian tutkimusta voidaan kuvailla kolmella eri tasolla: subjektiivisuuden tasolla, johon kuuluu myönteiset tunteet, kuten tyytyväisyys, hyvinvointi ja onnellisuus, toisella eli yksilöllisellä tasolla, johon kuuluvat hyveet ja vahvuudet sekä yhteisö- tai ryhmätasolla, jossa tutkitaan itseämme laajempaa näkökulmaa, kuten instituutioita. Seligman ja Csíkszentmihályi (2000) mukaan yksilöllisellä tasolla positiivinen psykologia nähdään ajatuksena siitä, mikä tekee ihmiselle kokemuksesta positiivisen ja tärkeän. He nostavat esille, että yhteisö- ja ryhmätason rooli positiivisessa psykologiassa ajatellaan ideana siitä, että onnellisuuteen vaikuttavat tapahtumat, instituutiot ja yhteisöt, eikä onnellisuus voi näin vain yhtäkkiä syntyä.

Positiivinen psykologia on saanut osaksi kritiikkiä pakonomaisuudesta. Loputon halu poistaa kaikki negatiivisuus, kuten turvattomuus ja epävarmuus. On hyvä muistaa, että elämässä kuuluu epäonnistua, ja yritys tehdä kaikki oikein, tekee elämästä hyvin epämiellyttävää. Lapsen kehitykseen kuuluu tärkeänä osana myös haasteet, negatiiviset tunteet ja elämässä eteen tulevat vastoinkäymiset (Leskisenoja, 2017). Positiivista psykologiaa kritisoidaan myös ylioptimismista ja sen länsimaisuudesta. Silmien sulkeminen elämän huonoista asioista, kuten nälänhädästä ja luonnon saastumisesta katsotaan olevan ongelma positiivisessa psykologiassa (Ojanen, 2007, s.14–15).

3.1.2 Positiivinen pedagogiikka

Positiivinen pedagogiikka kuuluu olennaisesti varhaiskasvatuksen toimintaan, joka mahdollistaa sen, että siellä voidaan huomioida jokaisen lapsen luontenvahvuudet

konkreettisesti eri toiminnoissa (Leskisenoja, 2017). Samuli Ranta (2020) on esittänyt, että lapsen oman persoonallisuuden näkymistä käytännön arjessa voidaan parhaiten edistää lähestymällä lasta myönteisellä ja positiivisella tavalla sekä luomalla myönteinen ja hänen luonteenvahvuuksiaan tukeva ilmapiiri. Hän on esittänyt tutkimuksessaan kuitenkin näkemyksensä siitä, kuinka eritavoin varhaiskasvatuksen työntekijät ja muu lapsen kasvusta ja kehityksestä vastuussa oleva henkilöstö voivat tulkita varhaiskasvatustyötä ohjaavia asiakirjoja ja niissä esiin nostettuja ohjeita. Vaihtelevuus esimerkiksi luonteenvahvuuksien huomioimisessa oppimisen edistäjänä voi vaihdella melko paljon yksittäisestä työntekijästä riippuen (Ranta, 2020). Mikkola, Rajala, Hilppö & Lipponen (2014) kertovat, että positiivisen ja myönteisyyteen tähtäävän pedagogiikan perustana on, että pieni lapsi voi olla aktiivinen toimija ja merkityksien rakentaja.

Rantala (2006) puolestaan korostaa, että lapsen tulisi olla aktiivinen oppija, jonka oppiminen perustuu aktiiviseen tekemiseen. Leskisenojan (2019) mukaan positiivinen pedagogiikka on ennen kaikkea lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistämistä sekä yhteistä asennetta siihen, että lapsi kohdataan ja nähdään juuri sellaisena ainutlaatuisena ihmisenä kuin on. Leskisenoja (2019) nostaa myös esille, että on tärkeää uskoa lapsen omiin kykyihin ja mahdollisuuksiin ja tuottaa hänelle mahdollisimman laadukasta ja hyvää pedagogista toimintaa ja erityisesti keskittyä hyvään eikä niinkään negatiivisiin asioihin.

Positiiviseen pedagogiikkaan kuuluu olennaisesti lasten leikin merkityksen ymmärtäminen ja korostaminen. Leikki on lapsen työ ja perusominaisuus, ja siihen syvällisesti uppouduttuaan lapsen ajantaju ja tietoisuus elinympäristöstä katoaa, ja leikkijä kokee vahvaa osallisuutta leikissä esiintyviin erilaisiin tapahtumiin (Rantala, 2006). Ajattelempa, että lasten leikeille ja mielikuvitukselle tulisi antaa riittävästi tilaa varhaiskasvatuksessa, ja lasten tulisi saada kehittää omaan tahtiin itseään ja löytää omia yksilöllisiä luonteenvahvuuksiaan leikin kautta. Lapset oppivat olennaisia asioita leikin myötä ja pääsevät samanaikaisesti ilmaisemaan itseään ja rakentamaan tärkeitä kaverisuhteitaan leikin tiimellyksessä.

Positiivisen pedagogiikan ytimessä on Martin Seligmanin PERMA-teoria. Sen mukaan hyvinvointi muodostuu viidestä tekijästä: Sitoutuminen, ihmissuhteet, merkityksellisyys, saavuttaminen ja myönteiset tunteet. Kaikki tekijät edistävät hyvinvointia, ne ovat itsenäisesti mitattavissa ja määriteltävissä sekä ihmiset kehittävät niiden avulla vain omaa hyvinvointiaan (Leskisenoja, 2016). Leskisenoja (2017) kertoo PERMA-teorian soveltuvan erinomaisesti varhaiskasvatukseen, koska se tarjoaa konkreettisen kehyksen hyvinvointiopetuksen

toteutukselle ja suunnittelulle. Mallia hyödyntämällä oppilaiden hyvinvointiopetus tulee innostavasti ja systemaattisesti käytyä jokaisella ikäluokalla. Teoria sopii lisäksi kasvatusyhteisön sisällä tapahtuvaan kehittämistyöhön erinomaisesti, koska se antaa painoarvoa sosiaalisille suhteille hyvinvoinnin perustana. PERMA huomioi merkittävästi myös yhteisöllisyyttä ja vuorovaikutussuhteita, mihin koulun kaikki toiminta perustuu (Leskisenoja, 2017).

Myönteiset tunteet kuvaavat hedonistisia tunteita, kuten mielihyvää, mukavuuden tunnetta ja onnellisuutta. Niiden ajatellaan olevan hyvinvointimme lähtökohta (Seligman, 2011). Positiiviset tunteet laajentavat yksilön toimintamallien valikoimaa, mikä johtaa yksilön voimavarojen lisääntymiseen. Myönteiset tunteet ovat kukoistamisen merkki, mutta ne synnyttävät myös itse kukoistamista (Leskisenoja, 2016).

Sitoutuminen näkyy toiminnassa, jossa korostuu uteliaisuus, mielenkiinto, uppoutuminen sekä päättäväinen ja tarmokas tavoitteellisuus (Leskisenoja, 2016). Csikszentmihalyin Flow-teoriaan perustuen lasten sitoutuminen määritellään kiinnostuksen, nautinnon ja keskittymisen yhdistelmänä (Viitattu lähteessä Leskisenoja, 2017). Uusitalo-Malmivaaran (2014) mukaan ihmiset saavat mielihyvää erilaisista asioista, kuten urheilusta, lukemisesta ja musiikista. Aikuisten tehtävä on auttaa lapsia ja nuoria löytämään omat kiinnostuksen ja luontevahvuksiensa kohteet (Uusitalo-Malmivaara 2014). Seligmanin (2011) mukaan elämässä on tärkeää etsiä toimintaa, joka vaatii täydellisen sitoutumisen, koska se mahdollistaa oppimisen ja kasvattaa onnellisuutta.

Merkityksellisuuden tuntemukset ja kokemukset ovat kehityksellinen voimavara sekä ihmisen kukoistamisen tärkeä edellytys. PERMA-teoria määrittelee merkityksellisuuden sitoutumisena toimintaan, jolla pyritään palvelemaan jotain itseä suurempaa. Jos ajattelemme merkityksellisyyttä kielikuvana, se olisi kompassi, joka antaa elämälle oikean suunnan ja ohjaa päätösten ja valintojen teossa (Leskisenoja, 2017). Seligmanin (2011) mukaan ihmiset tuntevat merkityksellisyyttä, kun he kehittävät vahvuuksiaan ja käyttävät niitä toisten ihmisten palvelemiseen. Merkityksellisyys on samalla hyvin henkilökohtainen ja subjektiivinen asia. Seligman liittää merkityksellisyyteen toisten auttamisen, sitoutumisen ja maailman parantamisen liittyvät asiat (Seligman, 2011). Tällä Seligmanin ajatuksella merkityksellinen elämä on lähellä eudaimonista hyvinvoinnin näkemystä (Leskisenoja, 2017).

Saavuttaminen on menestymistä, voittamista ja hyviä suorituksia. Saavuttaminen on optimistisen suhtautumistavan kehittymistä, joka herättää toiveikkuutta tavoitteiden

saavuttamiseksi ja sisukkuutta eteen tulevien ylämäkien ja vastoinkäymisten voittamiseksi (Leskisenoja, 2017). Seligman (2011) sanoo saavuttamisen olevan itsenäinen ja merkityksellinen hyvinvoinnin osatekijä. PERMA-teorian muut hyvinvoinnin tekijät toimivat oppilaan psykologisena voimavarana edistäen saavuttamista (Seligman, 2011). Saavutetut tavoitteet luovat täyttymyksen ja ylpeyden tunteita. Asiat, jotka saavat aikaan myönteisiä tunteita ovat merkittävässä roolissa, koska myönteiset tunteet johdattavat ihmisen tuntemaan, ajattelemaan ja toimimaan tavalla, joka edistää asetettujen tavoitteiden saavuttamista (Leskisenoja, 2016).

Rantala (2006) nostaa esille, että kohtuuton kiire on ilon todellinen vihollinen, ja silti opetussuunnitelmat on muodostettu niin, että ne eivät tue lasten kiireetöntä ja rauhallista leikkiä. Näkemyksemme mukaan varhaiskasvatuksen arjessa lapsille ei saisi tuoda esille kiirettä, vaan päiväkodin arki tulisi suunnitella ja toteuttaa niin, että lapsilla olisi tuntemus siitä, että heidän näkemyksilleen, ajatuksilleen, luovuudelleen, toiminnalleen ja leikilleen on tarpeeksi paljon aikaa.

4. Lasten luontenvahvuudet ja hyveet sekä niihin vaikuttavat tekijät

Kaikilla varhaiskasvatusikäisillä lapsilla on omia persoonallisia luontenvahvuuksia, joita voi jokainen koko elämänsä ajan oppia aina vain lisää, kehittää ja käyttää niitä elämässään (Uusautti, 2009). Erilaisia selityksiä ihmisen luontenvahvuuksille on annettu useita, mutta yhtä ja ainoaa oikeaa sellaista niille on lähes mahdotonta antaa (Aspinwall & Staudinger, 2006).

Uusitalo- Malmivaara (2014) nostaa esille Petersonin ja Seligmanin esittämän ajatuksen siitä, että jokaisessa luontenvahvuudessa korostuu kuitenkin erityisesti niiden positiivinen luonne (viitattu lähteessä Uusitalo-Malmivaara, 2014). Tämä tarkoittaa, että luontenvahvuuksia hyödyntämällä lapsi on parhaimmillaan eli aidoimmillaan ja tällöin hän pystyy kaikkein luontevammin tuomaan konkreettisesti esiin koko oman yksilöllisen täyden potentiaalinsa. Aspinwall ja Staudinger (2006) kirjoittavat, että ihmisen luontenvahvuuksien määritelmä sisältää yksilön ja tässä tapauksessa varhaiskasvatusikäisen lapsen omat henkilökohtaiset sekä sosiaaliset elinolosuhteet sekä niiden parantamisen. Heidän mukaansa tämä näkyy lapsen taitona voida toimia ja temmeltää luontaisesti omien hyvien ominaisuuksiensa sekä taipumustensa mukaisesti erilaisissa sosiaalisissa konteksteissa. Tuolloin hän kokee pystyvyyden tunteen, mikä tuottaa lapselle ilon, onnen, toiveikkuuden ja virkistymisen tunteita.

Aspinwallin ja Staudingerin (2006) mukaan ihmisen luontenvahvuuksiin liittyy yksilön kyky joustavasti soveltaa ongelmanratkaisuun tai tavoitteen saavuttamiseen tarvittavia tietoja, taitoja tai muita resursseja. He sanovat, että saadessaan touhuta ja toimia omien yksilöllisten luontenvahvuksiensa puitteissa sekä samalla kokea ympärillään olevien ihmisten lämmön, lempeyden, optimistisuuden ja myönteisyyden, lapsi saa näistä positiivisia kokemuksia ja elämyksiä, jotka ohjaavat hänen motivaatiotaan kokea ja yrittää näitä tehtäviä yhä aina uudestaan ja uudestaan. Aspinwall ja Staudinger (2006) korostavat, että optimistinen ja myönteinen asennoituminen mahdollistaa yksilöä näkemään omat mahdollisuutensa positiivisessa valossa ja näin hän voi jatkaa pyrkimyksiään kohti itselleen asettamia oppimistavoitteita. Uusitalo-Malmivaara (2014) määrittelee ihmisellä olevat luontenvahvuudet kuuden perushyveen kautta, jotka perustuvat Seligmanin ja Petersonin toteuttamaan VIA-projektiin (viitattu lähteessä Uusitalo-Malmivaara, 2014). Seligman ja Peterson ovat esittäneet, että ihmisellä on kuusi perushyvettä, jotka ilmenevät 24 luontenvahvuuden kautta (viitattu lähteessä Uusitalo-Malmivaara, 2014). Nämä ihmisen kuusi perushyvettä ovat Seligmanin ja Petersonin mukaan viisaus, rohkeus, inhimillisyys, oikeudenmukaisuus, kohtuullisuus ja henkisyys (viitattu lähteessä Uusitalo-Malmivaara,

2014). Määritelmä pohjautuu Seligmanin ja Petersonin VIA-projektin tuloksiin, jonka tarkoituksena oli saada tuloksia aikaan siitä, kuinka luonnetta todeta tai analysoida (Peterson, 2006, s.139) ja seuraavassa olemme koonneet alla olevaan taulukkoon nämä määritetyt luonteenvahvuudet (taulukko 1).

Taulukko 1. Lasten luonteenvahvuudet ja hyveet (Uusitalo-Malmivaara, 2014 s. 45)

Hyve	Luonteenvahvuus
Viisaus	Luovuus, Uteliaisuus, Kriittinen ajattelu, Oppimisen ilo, Näkemyksellisyys
Rohkeus	Urheus, Sinnikkyys, Rehellisyys, Innokkuus
Inhimillisyys	Rakkaus, Ystävällisyys, Sosiaalinen älykkyys
Oikeudenmukaisuus	Yhteistyökyky, Reiluus, Johtajuus
Kohtuullisuus	Anteeksiantavuus, Vaatimattomuus, Harkitsevuus, Itsesäätely
Henkisyys	Kauneuden ja erinomaisuuden arvostus, Kiitollisuus, Toiveikkuus, Huumorintaju, Hengellisyys

Leskisenojan (2016) mukaan viisauden hyveen voidaan katsoa olevan yhdenlainen päähyve, joka mahdollistaa ihmisellä olevien toisten hyveiden esille tulemisen ja niiden toteutumisen. Hän kirjoittaa, että tämä viisauden hyve voi näkyä esimerkiksi alituisena tiedonjanona uusia ja aiemmin tuntemattomia asioita kohtaan ja näiden saatujen oppien hyödyntämisenä autuaan, onnellisen ja hyvän elämän saavuttamisessa (Leskisenoja, 2016).

Lapsen arkielämässä viisauden hyve tulee selkeimmin näkyviin varsinkin hänen oppimisensa ilona, uteliaisuutena ja luovuutena (Leskisenoja, 2016; ks. myös Uusitalo-Malmivaara, 2014). Trogen (2020) nostaa esille, että lapsen elämässä yleisesti ja hänen ollessaan mukana varhaiskasvatuksen arjessa, viisauden hyve tulee esille varsinkin kiinnostuksena ja uteliaisuutena. Hän kirjoittaa siitä, kuinka he myös mielellään ovat kokeilemassa ja testaamassa kohtaamiaan asioita ja ilmiöitä sekä toisinaan jopa sattuman ja erehdyksenkin kautta. Trogenin (2020) mukaan tämän lisäksi heillä on kyky suhtautua erilaisiin ilmiöihin varauksetta ja estottomasti eli lapsi voi varsin helposti tutkia ja ihmetellä elämää sen monelta eri näkökantilta ja tavallisimmin leikin kautta. Hän kirjoittaa, että leikin kautta lapsi oppii parhaiten ja se on

hänelle kaikista tehokkain ja mieluisin keino harjoitella ja oppia uutta. Rantala (2006) kirjoittaa, että leikki syntyy, luonnistuu ja viihtyy parhaiten vapaudessa. Lapset tunnustelevat, testaavat ja kokeilevat asioita varsin ennakkoluulottomasti ja keksivät helposti uusia tapoja tehdä ja toimia. Rantalan (2006) mukaan aikuisten tulisi olla mahdollisimman avarakatseisia ja herkästi pyrkiä kysymään lapsilta itseltään heidän omia ehdotuksiaan, ideoita ja mielipiteitään, millä tavalla heidän näkemyksensä mukaan voisi olla parempi tapa toimia toisin.

Lapsista tehtyjen havaintojen perusteella lapsen luovuutta, oppimisen iloa, ja hänen loputonta uteliaisuuttaan voidaan Koiviston (2007, s. 39) mukaan tukea ja vahvistaa löytämällä heistä sellaisia piirteitä sekä kasvun ja kehityksen osa-alueita, jotka parhaillaan ovat kehittymässä. Hän nostaa esille, että aikuisen tulee tunnistaa ja nähdä lapsessa ne osa-alueet, jotka auttavat häntä toimimaan omien luonteenvahvuuksien rohkaisemana. Koivisto (2007, s.140) kirjoittaa, että lapsen tulee saada kokeilla rauhassa ja ajan kanssa turvallisessa oppimisilmapiirissä omia rajojaan ja kykyjään ilman, että häntä toistuvasti kielletään, rajoitetaan tai estetään käyttämästä näitä omia vahvoja ominaisuuksiaan. Varhaiskasvattajan huomioidessa jokaisen lapsen yksilölliset luonteenvahvuudet ja laatiessaan tämän pohjalta heille sopivimmat oppimis- ja kasvatustavoitteet, tukee hän lapsen oppimista ja itsetunnon kehittymistä parhaalla mahdollisella tavalla. Lasten erilaisille ehdotuksille, pohdinnoille, ihmettelyille, ideoille sekä ajatuksille tulee antaa myös aikaa, rauhaa ja tilaa, jottei heidän luontainen tutkijansielunsa tukahtuisi olemattomiin (Koivisto 2007, s.41).

Rantala (2006) nostaa esille, että loputon kiire ja arjen muu hektisyys saattavat koitua lapsen hyvinvoinnin ja onnellisuuden kohtaloksi esimerkiksi päiväkodissa eli ne voivat olla pahimpia mahdollisia vihollisia esimerkiksi varhaiskasvatuksen arjessa ja tukahduttaa lapsen luontaista toimintaa eli leikkimistä. Lasten mielenkiinnon kohteita tulisi ottaa huomioon kaikessa toiminnassa, ja toteuttaa pedagogisesti perusteltua toimintaa näiden pohjalta. Trogen (2020) kirjoittaa, että aikuisen tulisi jaksaa vastata lapsen loputtomalta tuntuviin kysymyksiin ja rohkaista häntä etsimään ja löytämään lisää tietoa itselle merkityksellisistä ja tärkeistä ilmiöistä. Toimintaa tulisi hänen mukaansa toteuttaa aina kunkin lapsen yksilöllisten luonteenvahvuuksien mukaan, jotta jokainen heistä saisi mahdollisimman paljon onnistumisen kokemuksia ja elämyksiä. Tämän myötä heille syntyy Rantalan (2016) mukaan halu kokeilla ja oppia aina vain lisää. Hän kirjoittaa, että ympäristön virikkeiden puute tai hajanaisuus ei luo suotuisia mahdollisuuksia lapsen luovuudelle ja mielikuvituksen vapaudelle eikä liioin kekseliäälle tutkimiselle tai vapaalle toiminnalle. Näin ollen varhaiskasvatuksessa olisi olennaisen tärkeää muistaa ottaa huomioon, että aikuisten tehtävä on kehittää

oppimisympäristöjä sen ajatuksen mukaan, että lapset pääsevät siellä vapaasti kokeilemaan, ihmettelemään ja oppimaan juuri heille tyypillisillä tavoilla (Rantala, 2006).

Rohkeuden hyve ilmenee Uusitalo-Malmivaaran (2014) mukaan urheutena, sinnikkyyttenä, innokkuutena ja rehellisyytenä. Varhaiskasvatuksen käytännön arjessa lapsen rohkeus näkyy hänen ponnekkuutenaan ja halunaan yrittää aina vain uudelleen kohtaamiaan asioita, kuten esimerkiksi palapelin kokoamista, hiekkakakun rakentamista, pyörällä ajamista tai korkean mäen päälle kipuamista epäonnistumisista tai vastoinkäymisistä huolimatta. Lapsi näyttää hyvin vahvasti muille ympäristössä oleville, ettei lannistu kovin pienistä haasteista tai murheista. Ojanen (2007) toteaa rohkeutta edistävästä tekijöistä usean liittyvän oppimisympäristöön tai yhteisöllisyyteen, kuten esimerkiksi: rohkeutta arvostavaan kulttuuriin, yhteisön tukeen ja keskinäiseen luottamukseen, rohkeaan malliin, turvalliseen lapsuuteen, jämäkkään johtajuuteen sekä totuuteen ja oikeudenmukaisuuden arvostukseen. Yksilötasolla rohkeutta ruokkivia tekijöitä ovat esimerkiksi älykkyys, sosiaalisuus, vastuullisuus, itseluottamus, terveys ja psyykkinen tasapaino (Ojanen 2007, s.129).

Uusitalo-Malmivaara (2014) kirjoittaa, että inhimillisyyden hyveeseen liittyy vahvasti toisista huolehtimisen sekä ystävystymisen taidot. Tähän kuuluvat olennaisesti myöskin rakkaus, ystävällisyys ja sosiaalinen älykkyys (Uusitalo-Malmivaara, 2014). Lapsilla tämä hyve tulee esille luontaisesti heidän toimiessaan vertaistensa parissa esimerkiksi leikeissä. He pyrkivät läheisyyteen toisten lasten kanssa ja haluavat toimia keskenään sulassa sovussa ilman riitelyä tai toisen kaltoinkohtelua. Heillä ei ole kokemuksemme mukaan luontaista taipumusta haluta toiselle lähtökohtaisesti pahaa. He neuvottelevat ja keskusteleivat rintarinnan leikin roolituksista ja leluista sekä tekevät yhdessä tuumin kompromisseja ja ratkaisuja.

Oikeudenmukaisuuden hyve tarkoittaa yleisesti ottaen yhteisössä elämiseen tarvittavia taitoja, joihin kuuluvat johtajuus, reiluus sekä ryhmätyötaidot (Uusitalo-Malmivaara, 2014). Oman kokemuksemme mukaan lapset oppivat näitä tärkeitä taitoja varhaiskasvatuksessa ja sosiaalistuvat hiljalleen yhteiskuntamme yhdenvertaisiksi jäseniksi. Käytännössä päiväkodissa tämä tapahtuu harjoittelemalla toimimaan sääntöjen ja heille annettujen ohjeiden ja normien mukaan sekä ottamalla toiset lapset ja myös muut henkilöt huomioon toiminnassaan.

Kohtuullisuuden hyve näkyy ihmisellä kykynä välttää haluamasta liikaa itselleen kerrallaan, tarkemmin ottaen anteeksiantavaisuutena, vaatimattomuutena, harkitsevaisuutena ja itsesäätelynä (Uusitalo-Malmivaara, 2014). Lapsilla vaatimattomuus näkyy heidän tyytyväisyytenään hyvinkin pieniin asioihin. Varhaiskasvatuksessa ei tarvita suuria temppuja,

vaan lapset yleensä innostuvat pienistäkin arjen rutiineista poikkeavista asioista, esimerkiksi uudesta esineestä tai asiasta varhaiskasvatuksen oppimisympäristössä.

Kuudes hyve, eli henkisyyden hyve, voidaan ajatella yksilön kykynä antaa erilaisille ilmiöille laajempia merkityksiä, ja tähän kuuluvat kauneuden ja erinomaisuuden arvostus, kiitollisuus, toiveikkuus, hengellisyys ja huumorintaju (Uusitalo-Malmivaara, 2014). Lapsella tämä näkyy kykynä nähdä asiat monella eri tavalla ja käyttää mielikuvitusta. Lapselle mikä tahansa esine voi tarkoittaa vaikkapa päinvastaista, kuin mitä esine itsessään on.

Nurmi ja kollegat (2014) ovat tuoneet varhaislapsuutta käsittelevässä luvussa esille, miten tässä elämänvaiheessa luodaan kivijalka kaikille myöhemmin opittaville tiedoille ja taidoille ja harjoitellaan muodostamaan jonkinlainen ymmärrys myös omasta itsestä. Nurmen ja kollegoiden (2014) mukaan myönteisessä ja positiivisessa oppimisympäristössä sekä sensitiivisessä ilmapiirissä lasten luontenvahvuudet tulevat nähdäksi ja huomioiduksi toiminnan ja opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa. He kirjoittavat myös, että tällaisessa rennossa ja välittävässä ilmapiirissä lasten kanssa työskentelevien aikuisten käyttäytymisessä lapsia kohtaan on havaittavissa johdonmukaisuutta, ennakoitavuutta sekä arvostusta, joka saa aikaan lapsessa perusturvallisuustunteen heräämisen. Tämä luo vahvan perustan lapsen suotuisalle kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle sekä hänen sosiaaliselle ja emotionaalille kehitykselle (Nurmi ym, 2014).

Yksilön luontenvahvuuksiin vaikuttavat Aspinwallin ja Staudingerin (2006) mukaan olennaisesti ympäristötekijät. He esittävät, että yksi olennaisin vaikuttava tekijä ihmisten luontenvahvuuksiin on kuitenkin hänen muodostamiensa vuorovaikutussuhteiden laadulla näiden ympärillä olevien ihmisten ja muiden fyysisten ympäristöjen kanssa (Aspinwall & Staudinger, 2006).

Kumpulainen, Mikkola, Rajala, Hilppö & Lipponen (2014) kirjoittavat, että kasvattajilla on tärkeä asema luontenvahvuuksien tunnistamisessa ja niiden esilletuonnista varhaiskasvatuksen arjessa. He nostavat esille, että lapsen saadessa tuoda ilmi omat luontenvahvuudet sekä sisäiset tuntemukset itselle ominaisella tavalla, kokee hän tuolloin todennäköisesti enemmän onnistuneisuutta ja tyytyväisyyttä. Kasvattaja kannustavalla otteellaan lasten vahvuuksia kohtaan saa aikaan sen, että lapsi alkaa lopulta uskomaan paremmin itseensä (Kumpulainen, Mikkola, Rajala, Hilppö & Lipponen, 2014). Uusiautun (2019) mukaan luontenvahvuuksien ilmenemiseen vaikuttaa olennaisesti myös aika, paikka ja tilanne. Varhaiskasvatuksessa lapset ovatkin tekemisissä mitä erilaisempien ihmisten sekä

asioiden ja esineiden kanssa monimuotoisissa oppimisympäristöissä, ja nämä kaikki osaltaan ovat vaikuttamassa lapsen luonteenvahvuuksien kehittymiseen ja ilmenemiseen sekä niiden tukemiseen.

Koska luonteenvahvuuksia on mahdollista Leskisenojan (2016) mukaan oppia lisää ja harjoittaa läpi elämän, on tärkeää, että tämä näkökulma otetaan huomioon varhaiskasvatuksen eri konteksteissa. Uusitalo-Malmivaaran (2014) mukaan haasteena saattaa usein olla, että huomio keskitetään herkästi lapsen vaikeuksiin ja puutteisiin oppimisessa, jolloin hänen vahvuutensa jäävät paitsioon toimintaa suunniteltaessa ja toteuttaessa. Itse koemme erityisen tärkeäksi varhaiskasvatuksessa lähestyä erilaisia asioita ratkaisukeskeisellä ja myönteisillä tavoilla ja korostaa lasten luonteenvahvuuksien tunnustamista ja esiin tuomista sekä niiden hyödyntämistä jokapäiväisessä arjessa päiväkodin sisällä.

Uusautti (2019) kuvastaa, että luonteenvahvuuksien tunnistaminen ja tukeminen monipuolisesti on keskeistä positiivisessa psykologiassa ja näiden vahvuuksien hyödyntäminen lapsen pärjäämisen ja oppimisen edistäjänä vaikuttaa siihen, mihin hänen yksilöllinen kehityksensä tulee suuntautumaan (Uusautti, 2019). Näemme, että on tärkeää huomioida aikuisen lapselle suuntaamassa puheessa, eleissä, ilmeissä ja muussa sanattomassa viestinnässä, ettemme tule käyttäneeksi lasta väheksyviä tai muutoinkaan häntä loukkaavia ilmaisuja. Hyödyntämällä lapsen luonteenvahvuuksia hänen oppimisensa ja kasvunsa edistämiseksi palvelemme näin toimimalla myös lapsen erilaisten tavoitteiden saavuttamista.

5. Varhaiskasvatuksen käytännön menetelmät luontenvahvuuksien tukemiseen positiivisen pedagogiikan avulla

Seuraava teoriaosuus selventää kokonaisuutta, jolla varhaiskasvatuksessa lähestytään lapsia positiivisesti siten, että heidän luontenvahvuutensa eivät jää hyödyntämättä pedagogiikan suunnittelussa ja toteutuksessa varhaiskasvatuksen arjen rakentumisessa lapsen yksilölliset tarpeet ja kasvu sekä kehitysvaiheet huomioiden. Tässä osiossa tulemme kuvaamaan juuri niitä tekijöitä, joita haluamme painottaa hyvän ja laadukkaan pedagogiikan toteutumiseksi. Erja Sandberg (2021) kirjoittaa, että pedagogiikalla varhaiskasvatuksessa kuvataan kaikkia niitä toimintaperiaatteita ja oppimista tukevia menetelmiä, joiden mukaan kasvatus ja opetus järjestetään. Hän nostaa esille, että kaiken pedagogisen toiminnan taustalla on lainsäädäntö sekä opetussuunnitelman perusteet ja kaikkien kasvatusalan ihmisten tulee oma tekeminen pystyä perustelemaan siitä näkökulmasta, että se perustuu edellä mainittuihin asioihin. Luontenvahvuudet huomioiva ja hyödyntävä laadukas pedagogiikka lähtee siitä, että varhaiskasvatustyötä tehdään kunkin lapsen kasvun ja oppimisen eduksi ja, että toimintakulttuuri päiväkodeissa nojaa vahvuusperustaiseen kasvatukseen ja oppimiseen (Sandberg, 2021).

Esitämme ensin mistä varhaiskasvatus koostuu, ja mitkä osa-alueet siellä ovat painottuneet ja kuinka sen toiminta näkyy lapsen kokonaisvaltaisessa hyvinvoinnissa ja hänen kasvussaan, kehityksessä ja oppimisessa. Käsittelemme pedagogiikkaa, joka Sheridanin (2009) mukaan tulee toteuttaa varhaiskasvatuksessa siten, että se vastaa sitä ymmärrystä lapsen oppimisen edellytyksistä, jota esimerkiksi varhaiskasvatussuunnitelmissa tuodaan esille. Sheridan (2009) kirjoittaa, että laadukkaan ja lapsen luontenvahvuudet hyödyntävä ja huomioiva pedagogiikka keskittyy lapsen ja häntä opettavien ja kasvattavien aikuisten väliseen vuorovaikutukseen. Hän toteaa, että jokaisen kasvattajan tulee olla perillä toteuttamastaan pedagogiikasta ja siitä, millä tavoin on vuorovaikutuksessa lapsen kanssa. Repo (2013) esittää, että lapsen suotuisan kehityksen ja kasvun kannalta on tärkeää huolehtia turvallisen ja terveellisen oppimisilmapiirin luomisesta ja siitä, että lapsi voi siellä mahdollisimman hyvin ollessaan vuorovaikutuksessa muiden lasten ja aikuisten kanssa. Hän nostaa esille, että mikäli aikuinen onnistuu kannattelemaan lasta ja antamaan hänelle mahdollisimman paljon ilon ja onnen tunteita, tukee

hän näin myös lapsen taitoa huolehtia paitsi omasta itsestään niin samalla myös toisista ihmisistä.

5.1 Varhaiskasvatuksen pedagogiikka

Koko valtakunnassa toteutettavan varhaiskasvatuksen perusta rakentuu sitä ohjaavien erilaisten asiakirjojen esille nostamille sopimuksille, ohjeistuksille ja säännöksille. Mikkolan & Nivalaisen (2009) mukaan jokainen yhteiskunta itse määrittelee ja luo raamit varhaiskasvatuksen käytännön toteuttamiselle ja ne kaikki periaatteet on huomioitava ihan jokaisella sen järjestämisen tasolla (Mikkola & Nivalainen, 2009, s.12).

Varhaiskasvatuslaki (2018) on linjannut ne keskeisimmät tavoitteet, joiden mukaan varhaiskasvatusta tulee ensinnäkin suunnitella toteuttaa ja arvioida. Se toimii myös taustalla, kun jokaiselle varhaiskasvatusikäiselle laaditaan yhteistyössä muiden hänen elämäänsä vaikuttavien aikuisten kanssa oma henkilökohtainen varhaiskasvatuksen suunnitelma. Varhaiskasvatuslaki määrittelee, että jokaisen alle kouluikäisen lapsen tulee saada hänen koko kasvuaan ja kehitystään edistävää ohjausta ja opetusta ja että hänen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiinsa ja terveyteensä kiinnitetään tarpeeksi huomiota. Varhaiskasvatuslaissa todetaan, että lapselle tulee taata mahdollisuus osallistua monipuoliseen, hänen omat luontenvahvuutensa huomioivaan pedagogiseen toimintaan ja että oppimisympäristö tulee olla rakennettuna siten, että siellä lapsi voi turvallisesti tutkia ja toimia yhdessä toisten kanssa sekä oppia uusia ihmeellisiä asioita (Varhaiskasvatuslaki 540/2018,3§).

Opetushallituksen (2018) laatimiin Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin on kirjattu, kuinka lapsen matka aina varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja sieltä kouluun muodostaa yhtenäisen ja katkeamattoman johdonmukaisesti etenevän polun. Näiden kaikkien keskeisenä tehtävänä on vastata siitä, että jokaisella tämän polun läpikäyneellä lapsella on mahdollisuus saada omista yksilöllisistä tarpeistaan lähtevää hoitoa, kasvatusta ja opetusta, jossa keskeisenä punaisena lankana painottuu pedagogiikka. Varhaiskasvatuksessa luodaankin vankka pohja erilaisten tietojen ja taitojen hallinnalle, joiden myötä lapsen valmiudet siirtyä elinikäisen oppimisen polulle perusopetuksen puolelle onnistuu täten parhaalla mahdollisella tavalla (OPH, 2018).

Varhaiskasvatuksen toiminnan keskiössä ja tärkeimpänä keskipisteenä on Sinkkosen ja Kallandin (2012) mukaan lapsi ja hänen yksilölliset tarpeensa ja oikeutensa saada omista

lähtökohdistaan lähtevää laadukasta hoitoa, kasvatusta ja opetusta. He kirjoittavat siitä, miten jokainen lapsi tulee nähdä varhaiskasvatuksen arjessa ennen kaikkea hänen luontenvahvuksiensa kautta ja että hänen kasvuaan, kehitystään ja oppimistaan tuetaan ja vahvistetaan lähtökohtaisesti positiivisuuteen nojaavilla pedagogisilla keinoilla (Sinkkonen & Kalland, 2012). Heikka, Hujala, Turja ja Fonsen (2017) nostavat esille sen keskeisen asian, miten nimenomaan positiivisuuteen ja myönteisyyteen tähtäävä pedagogiikka painottuu nykypäivän varhaiskasvatuksen käytännöissä ja kuinka heidän mukaansa arjen kokopäiväpedagogiikka rakentuu kaikelle sille konkreettiselle toiminnalle, jota esimerkiksi päiväkodeissa toteutetaan. Tässä korostuu erityisesti se, miten, mitä ja millä eri tavoilla lapset oppivat helpoiten ja kuinka heille parhaiten opetetaan uusia asioita (Heikka, Hujala, Turja & Fonsen, 2017).

Haapaniemi ja Raina (2014) kirjoittavat pedagogisen viihtymisen käsitteestä, joka tarkoittaa tilaa, jossa lapset kokevat olonsa turvalliseksi omassa yhteisössään, kuten esimerkiksi päiväkodin lapsiryhmässä. Tuolloin lapset ovat heidän mukaansa motivoituneita oppimaan uutta ja uteliaita kohtaamaan myös vaativimpia oppimistehtäviä. Oppiminen voi onnistua vain, jos lapsi tarkkailee ympäristöään innokkaasti ja kokee olevansa turvassa. Lapsen kokema turvallisuuden tunne omassa ryhmässä on yksi keskeisimmistä pedagogisen viihtymisen edellytyksistä. Haapaniemi ja Raina (2014) kirjoittavat, että lasten kokema turvallisuuden tunne on suoraan yhteydessä heidän oppimismenestykseensä ja haluunsa oppia (Haapaniemi & Raina, 2014, 25–26, 78). Noble ja McGrath (2016) kirjoittavat, että opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa tulisikin huomioida aina myös lasten tunteet ja niiden vaikutus heidän oppimiselleen. He toteavat, että lapset voivat kokonaisvaltaisesti sitä paremmin mitä positiivisemmat mielialat heillä on ja, kuinka lämpimät vertaissuhteet he ovat saaneet luotua toisiin lapsiin (Noble & McGrath 2016, 44).

Jokaisen ammattikasvattajan on Mikkolan ja Nivalaisen (2009) mukaan tärkeää tutustua jokaiseen kohtaamaansa lapseen ja hänen historiaansa mahdollisimman hyvin, koska vain tuntemalla ja perehtymällä syvällisesti jokaiseen lapseen sekä hänen perheeseensä ajan kanssa, on esimerkiksi varhaiskasvattajalla, mahdollisuus tarjota hänelle juuri hänen luontenvahvuutensa huomioivaa ja hänen yksilöllisistä tarpeistaan lähtevää pedagogisesti perusteltua ohjausta ja opetusta. Mikkola ja Nivalainen (2009) kirjoittavat, että ei ole samantekevää, miten lapsi päiväkotiin tullessaan otetaan vastaan ja kuinka hyvin henkilökunta on tutustunut ennakolta lapsen henkilökohtaisiin mielenkiinnonkohteisiin,

luontenvahvuuksiin, kulttuuriin, tai muihin sellaisiin tekijöihin, jotka voivat vaikuttaa hänen kasvuunsa, kehitykseen ja oppimiseen.

Mikkola ja Nivalainen (2009) nostavat esille, että keskeistä on osata hyödyntää jokaisen lapsen kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen osallistuvan henkilön tietotaitoa. Erityisen tarpeelliseksi he näkevät myös huomioida varhaiskasvatuksen kokopäiväpedagogiikan suunnittelussa ja toteutuksessa hyvin toimivan yhteistyön lasten huoltajien kanssa. Vanhemmilla on Mikkolan ja Nivalaisen (2009) mukaan ensisijainen tietämys heidän omasta lapsestaan ja mikäli tämä keskeinen informaatio saadaan huolellisesti siirrettyä myös varhaiskasvattajien tietoon, niin tällöin se edistää ja vahvistaa tämän lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista parhaalla mahdollisella tavalla.

Varhaiskasvatuksen pedagoginen arki suunnitellaan ja toteutetaan tavallisimmin Hujalan ym., (2017) mukaan moniammatillisessa yhteistyössä muiden lapsen hoitoon, kasvatukseen ja oppimiseen osallistuvien aikuisten kanssa. He esittävät, että lähtökohtana yhdenvertaisen varhaiskasvatustoiminnan toteutumiselle voidaan nähdä olevan saumaton ja luottamukseen perustuva yhteistyö. Tässä korostuu heidän mukaansa jokaisen osapuolen äänen kuuluviin saattaminen, joka on lapsen suotuisan kasvun, kehityksen ja oppimisen kannalta ensiarvoisen tärkeää. Mahdollisuudet voida vaikuttaa kaikkiin itseään koskeviin asioihin nousee esille laadukkaan ja lapsen tarpeista lähtevän varhaiskasvatuksen järjestämisessä. Soppela (2016, s.60) on omassa tutkielmassaan tuonut esille, kuinka lapsen luontenvahvuuksien tunnistamisessa ja niiden hyödynnettävyydessä varhaiskasvatuksen pedagogisessa arjessa korostuu huoltajilta saatu tieto lasten luontenvahvuuksien tunnistamiseen liittyen. Hän kirjoittaa siitä, kuinka toista arvostava ja kunnioittava vuoropuhelu lapsen huoltajien kanssa lisää mahdollisuuksia saada lisää arvokasta tietoa lapsen erilaisista yksilöllisistä luontenvahvuuksista. Vanhemmat voivat kertoa lapsestaan sellaisiakin asioita ja piirteitä, jotka eivät välttämättä tule esille niin selkeästi varhaiskasvatuksen arjessa.

Varhaiskasvatuksenopettajan tulee olla hyvin perillä ja tiedostaa lapsen elämään vaikuttavista asioista sekä hänen yksilöllisistä luontenvahvuuksistaan ja taipumuksistaan. Näin kirjoittavat Lappalainen ja Sointu (2013) ja he näkevät, että lapsen orastavat tiedot ja taidot muuntuvat hänen omiksi luontenvahvuuksikseen vasta siinä tapauksessa, kun lapselle tärkeä ja merkityksellinen ihminen näkee ja tunnistaa tämän kyvyn ja antaa siitä lapselle myönteistä tunnustusta sekä muuta positiivista palautetta. Se mistä lapsi pitää ja mitkä asiat

ovat hänelle mieluisia, tai miten hän haluaa itseään kohdattavan, vaikuttavat ratkaisevasti Lappalaisen ja Soinnun (2013) mukaan siihen, millaista hoitoa, kasvatusta ja opetusta hänelle tulisi päiväkodissa tarjota. He nostavat esille ajatuksensa siitä, kuinka lapselle on luontaista oppia muun muassa leikkien, kokeillen, tutkien, ihmetellen, vertaillen, kysyen sekä mallintamalla, mutta kuinka tässäkin jokaisella heistä on omat yksilölliset luonteenvahvuutensa ja ominaiset tapansa. Yksi oppii helpoiten katsellen ja toinen kenties kuunnellen ja kolmas saattaa tarvita oppiakseen näitä molempia tai käyttämällä sanallisen ohjauksen tukena esimerkiksi kuvallista ohjausta tai tukiviittomia (Lappalainen & Sointu, 2013).

Hotulaisen ja kollegoiden (2014) mukaan positiivinen palaute ja kannustus auttaa lapsia tunnistamaan ja löytämään myös itse omia luonteenvahvuuksiaan, ja niihin nojautumalla he pärjäävät myös sellaisissa tilanteissa, jotka edellyttävät esimerkiksi rohkeutta, sinnikkyyttä tai vaikkapa hyviä sosiaalisia taitoja. He pitävät tärkeänä, että lapsi oppii hiljalleen luottamaan omiin luonteenvahvuuksiinsa ja tunnistamaan niitä aikuisen häntä tässä tukiessa jo mahdollisimman varhaisessa kasvu- ja kehitysvaiheessa. Lapsen saadessa rohkaisevaa palautetta omista luonteenvahvuuksistaan ikää ja kehitystasoa vastaavalla tavalla, kasvattaa tämä lapsen luonteenlujuutta kohdata myös mahdollisesti elämässä eteen tulevia haasteita ja tekemään lujemmin töitä myös itselle asetettujen oppimistavoitteiden eteen. Motivaatio kasvaa sitä enemmän mitä lujemmin lapsi alkaa luottamaan omiin luonteenvahvuuksiinsa ja niiden paikkansa pitävyyteen varhaiskasvatusarjen eri tilanteissa (Hotulainen ym. 2014, s. 265–266, 277). Varhaiskasvatuksen opetussuunnitelman perusteissa (2018) esitetään, kuinka myönteinen ja vahvuusperustainen pedagogiikka sekä positiivinen oppimisilmapiiri toimii parhaimpana ponnahduslautana myöhemmille opinnoille esimerkiksi perusopetuksen puolella (Opetushallitus, 2018).

5.2 Lasten luonteenvahvuuksiin perustuvan pedagogiikan rakentuminen varhaiskasvatuksessa positiivisen pedagogiikan keinoin

Varhaiskasvatuksen kentällä lasten luontainen halu tutkia, ihmetellä, oppia, kokeilla ja toimia aktiivisesti omassa oppimisympäristössään tarvitsee Koiviston (2007) mukaan ympärilleen tuttuja ja turvallisia aikuisia, jotka kannustavat ja tukevat heitä positiivisen pedagogiikan avulla itselleen asettamissa oppimistavoitteissa. Hän esittää, että oppimisympäristön kokonaisvaltaisella viihtyvyydellä ja siellä lasten hyvinvointiin panostamisella voidaan ennaltaehkäistä ikävän ilmapiirin syntymistä ja sillä tuetaan lasten suoriutumista heille

annetuista tehtävistä sen hetkisen taito ja tietotason mukaisesti ja omia luontenvahvuuksia hyödyntämällä (Koivisto, 2007, s.132).

Sandberg (2021) korostaa pedagogiikan positiivista olemusta ja ymmärrystä siitä, että jokaisella lapsella on omanlainen tapa oppia ja tähän tarpeeseen on varhaiskasvattajan etsittävä sellaisia positiivisia pedagogisia keinoja, jotka parhaiten sopivat juuri hänelle. Hänen mukaansa varhaiskasvattajalla tulee olla riittävästi tietoa monialaisista pedagogisista keinoista, joilla lapsen yksilöllistä oppimista voidaan tukea ja hänen luontenvahvuuksiaan ottaa tässä käyttöön mukaan. Pikkuhiljaa lapsi alkaa pääsemään myös itse perille omista taidoista ja kyvyistä ja tulee muutenkin tietoisemmaksi omasta itsestään ja muusta elinympäristöstä. Oppiakseen omiin luontenvahvuuksiin nojaten ja niihin luottaen, lapsi tarvitsee lämpimiä vuorovaikutussuhteita ja innostavaa kasvatusasennetta kaikkea uuden oppimista kohtaan. Positiivisen ja myönteisen palautteen ansiosta lapsi suhtautuu oppimiseen myös jatkossa positiivisesti ja saavuttaa näin hyvän asenteen laaja-alaista oppimista kohtaan muutenkin (Sandberg, 2021).

Luontenvahvuudet huomioivan hoidon, kasvatuksen ja opetuksen tulisi olla perusperiaatteena kaikelle pedagogiselle toiminnalle varhaiskasvatuksessa. Uusitalo-Malmivaaran ja Vuorisen (2016) mukaan lasten luontenvahvuuksia hyödyntävä pedagogiikka näkyy kaikessa pedagogisessa toiminnassa varhaiskasvatuksen arjessa. He esittävät, että tämä tarkoittaa kokopäiväpedagogiikkaa esimerkiksi päiväkodissa eli kaikkia niitä päivän aikana tapahtuvia pedagogisyytteisiä tilanteita, kuten leikki, ruokailu, ulkoilu, uni tai pukemis- ja riisuutumistilanteita, joissa lapset pääsevät hyödyntämään omia luontenvahvuuksiaan käytännössä. Jokaisella lapsella on heidän mukaansa oikeus saada kokea pystyvänsä suoriutumaan omien luontenvahvuuksien avulla hänelle annetuista tehtävistä ja mahdollisesti myös eteen tulevista oppimishaasteista (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen, 2016).

Sandbergin (2021) mukaan lasten vahvuusperustaiseen tukemiseen varhaiskasvatuksessa kuuluvat laadukas pedagogiikka, useat erityispedagogiset tukimuodot sekä ratkaisukeskeinen lähestymisote. Hän kuvaa sitä ajattelutapaa, jossa lapsen positiivista minäkuvaa pyritään rakentamaan positiiviseen psykologiaan tukeutuen. Hän kirjoittaa, että vahvuusperustainen toiminta voi toteutua vain, jos koko kasvatusyhteisö ja muut lasten elämään osallistuvat aikuiset sitoutuvat sen toteuttamiseen ja ovat valmiita ottamaan sen jokapäiväiseksi työotteeksi ja lasten parissa hyödynnettäviksi konkreettisiksi menetelmiksi (Sandberg, 2021).

Vahvuusperustaisen toimintakulttuurin useat näkökulmat muokkaavat Trogenin (2020) mukaan lapsen mielteitä omasta itsestään, toisista yhteisöön kuuluvista jäsenistä, tärkeistä yhteisistä arvoista, positiivisen vuorovaikutuksen merkityksestä, turvallisesta oppimisilmapiiristä, yhteistyöstä sekä arjen luonteenvahvuusperustaisista toimintatavoista. Hän kirjoittaa, että jokaisella lapsella on oikeus saada sellaista varhaiskasvatusta ja esiopetusta osakseen, jossa hänen tietonsa, taitonsa, ja muu osaaminen tunnustetaan, huomataan ja hyödynnetään (Trogen, 2020). Sandberg (2021) nostaa esille, että luonteenvahvuuksien sanoittaminen ja kielentäminen lapselle sopivalla tavalla, lisää hänen onnistumisen kokemuksiaan. Onnistumisen kokemukset ja elämykset saavat Sandbergin (2021) mukaan aikaan sen, että lapsi alkaa uskomaan itseensä paremmin ja näin hänen itsetuntonsa pääsee vahvistumaan. Rohkaisevalla ja myönteisellä ohjauksella ja lapselle suunnatulla positiivisella palautteella voidaan rakentaa jokaisen lapsen oppimispolku vahvemmaksi niin varhaiskasvatuksen kuin esiopetuksenkin puolella (Sandberg, 2021).

Trogen (2020) nostaa esille, että hyvä kasvatus ja opetus muodostuu rakkaudesta, hellästä hoivasta, empatiasta sekä turvallisuuden tunteesta. Näiden lisäksi lapsi tarvitsee hänen mukaansa elämänvarrelleen myös ajattelutaitoja, itsesääteilytaitoja, sosiaalisia taitoja sekä vuorovaikutustaitoja. Trogen (2020) toteaa, että yhtäkään näistä lapsi ei kuitenkaan opi pakottamalla tai käskemällä, vaan meidän aikuisten tulee osata luottaa siihen, että sinä päivänä, kun lapsi on valmis lähtemään ja kokeilemaan omia siipiään, hän pystyy kannattelemaan itseään ja toimimaan omien luonteenvahvuuksiin tukeutuen.

Uusitalo-Malmivaara (2014) toteaa, että vahvuusperustainen opetus ja oppiminen varhaiskasvatuksessa lähtee ajatuksesta, jossa pieni lapsi kokee oman oppimisensa myönteisenä hetkenä varhaiskasvatuksen arjessa. Tämä tarkoittaa hänen mukaansa sitä, että tuolloin lapsi pystyy toimimaan omien luonteenvahvuuksiensa innoittamana ja saaden mahdollisimman paljon myönteisiä oppimiskokemuksia toimiessaan vuorovaikutuksessa toisten lasten ja aikuisten kanssa. Ajatuksena luonteenvahvuusperustaisessa pedagogiikassa on korostaa lapsen tietoja, taitoja ja muita sellaisia ominaisuuksia ja yksilöllisiä piirteitä, joissa hän on taitava ja hyvä (Uusitalo-Malmivaara, 2014, s.63–84).

Lapselle tehtävän yksilöllisen varhaiskasvatussuunnitelman yhtenä tavoitteena on Kaskelan & Kronqvistin (2007) mukaan toimia varhaiskasvattajan työkaluna, kun hän suunnittelee ja toteuttaa lasten omista tarpeista lähtevää positiivista pedagogiikkaa lapsiryhmissä. He toteavat, että näissä suunnitelmissa on kirjattuna ylös kaikki merkittävimmät asiat lapsen elämänkaaresta

ja hänen kasvuunsa, kehitykseen ja oppimiseen liittyvistä seikoista ja mahdollisista niissä tapahtuneista muutoksista. Lapsen yksilöllisyyden, hänen ainutkertaisuutensa tunteminen auttaa varhaiskasvatuksen ammattilaisia, kuten esimerkiksi varhaiskasvatuksen opettajia, toimimaan siten, että lapsi saa omaa persoonaansa vastaavaa ja kunnioittavaa kohtelua sekä pedagogisesti perusteltua hoitoa, kasvatusta ja opetusta (Kaskela & Kronqvist, 2007).

Lähtökohtana kaikelle pedagogiselle opetus- ja oppimistoiminnalle varhaiskasvatuksen arjessa on Trogenin (2018) mukaan tiedostaa ja huomioida jokaisen lapsen oma yksilöllinen oppimispolku. Hän nostaa esille, että tämän oppimispolun toteutumisessa korostuu lapsen yksilölliset ominaisuudet ja luonteenvahvuudet. Varhaiskasvatuksen opettajan tehtävänä on varmistaa, että jokaisen kohtaamansa lapsen on mahdollista saada yksilöllisen oppimisen mahdollistavia oppimismateriaaleja, sitä tukevaa ohjausta ja opetusta. Trogen (2018) kirjoittaa, että luonteenvahvuudet ovat todellisia ja niiden käyttäminen saa aikaan pelkästään hyvää ja positiivista mielialaa. Ne lisäävät innostusta sekä energiatasojen kohoamista ja tahtotilan toimia jatkuvasti omien luonteenvahvuuksien varassa. Tärkeää luonteenvahvuuksien huomioimisessa opetuksen suunnittelussa ja sen toteutuksessa on hänen mukaansa kyetä löytämään sellaisia käytännönratkaisuja, jotka vastaavat kunkin lapsen omia luonteenvahvuuksia. Mikäli lapsi ilmaisee esimerkiksi erityistä ongelmaratkaisukykyä tai ryhmätyöskentelytaitoja, on hänelle tarjottava tätä luonteenvahvuutta tukevaa oppimisvälineistöä ja muita hänen luonteenvahvuuttaan hyödyntäviä positiivisen pedagogiikan työtapoja (Trogen, 2018).

Sarastin (2019) mukaan havainnoimalla lasta ja tunnistamalla sieltä esiin nousevia luonteenvahvuuksia, kuten urheutta, uteliaisuutta, luovuutta, johtajuutta, inhimillisyyttä, kiitollisuutta, harkitsevaisuutta, oppimisen iloa sekä muita luonteenvahvuuksia, voidaan lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista sekä hänen myönteisen itsetuntonsa vahvistumista tukea parhaalla mahdollisella tavalla. Trogen (2018) nostaa esille, että luonteenvahvuuksiin uskomalla ja niihin luottamalla voimme saada niistä itsellemme apuvälineen, jonka avulla voimme päästä kohti itselle asettamiimme tavoitteita. Ne toimivat ikään kuin ”tikapuina” joiden avulla voimme kiivetä kohti unelmia ja muita tavoittelemisen arvoisia päämääriä.

Keskeisimpänä asiana Trogen (2018) pitää sitä, että mitä aikaisemmin varhaiskasvatusikäiset lapset oppivat tuntemaan ja tunnistamaan omat yksilölliset luonteenvahvuutensa, sitä paremmin ja tehokkaammin he voivat ottaa niitä konkreettisesti käyttöön omassa elämässään, kuten esimerkiksi itsetuntemuksen kehittymisessä, vuorovaikutussuhteissa, kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin saavuttamisessa sekä erityisesti oppimisessa (Trogen, 2018).

Sandbergin (2018) mukaan positiivisen pedagogiikan avulla lasta innostetaan käyttämään tätä omaa luontevahvuuttaan oman oppimisensa edistämiseksi ja omien oppimistavoitteittensa saavuttamisessa. Nykyään lapsille tarjottu opetus varhaiskasvatuksessa räätälöidään ja pyritään eheyttämään kullekin lapselle sopivaksi, eli sen tulee olla mahdollisimman monipuolista ja riittävän haasteellista voidakseen toimia lapsen oman oppimisen valmiuksia edistävänä tekijänä. Sandberg (2018) esittää, että luontevahvuuksiin pohjautuvassa kasvatuksessa ja opetuksessa keskitytään ennen kaikkea lapsessa esiintyviin positiivisiin asioihin ja korostetaan lapsessa esiintyviä hyviä puolia. Ajatuksena Sandbergin (2018) mukaan on suunnata huomio lapseen ja hänen hyviin ominaisuuksiinsa ja käyttää tietoisesti vahvuusperustaista kasvatusajattelua. Tarkoituksena on pyrkiä vahvistamaan lapsen myönteistä minäkuvaa, positiivista itsetuntoa ja uskoa omiin kykyihinsä (Sandberg, 2018).

Siren-Tiusanen ja Tiusanen (2002) kirjoittavat, että päiväkodissa pienten lasten parissa voi tilanteet muuttua nopeasti ja siellä ainoastaan tutustumalla lapseen hyvin ja aikaa käyttäen voi saada hiljalleen käsityksen siitä, millä tavalla kehenkin voi esimerkiksi toisen lapsen läsnäolo vaikuttaa suoritusta heikentävästi tai sitä parantavasti. Tämä on syytä huomioida pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa, jotta jokaisen lapsen mahdollisuus antaa koko täyden potentiaalinsa käyttöön onnistuisi parhaalla mahdollisella tavalla. He nostavat esille, jotta lapsella olisi mahdollista kasvaa ja kehittyä omien edellytystensä mukaisesti, on lapselle turvattava mahdollisuus saada omia tarpeitaan vastaava käytännön hoitoa, kasvatusta ja opetusta. Tämä vaatii myös sitä, että henkilöstöllä on tuntumaa lapsen vahvuuksiin ja tämän he voivat osoittaa lapselle välittämällä hänestä ja tarjoamalla hänelle myös inhimillistä hyvää (Siren-Tiusanen & Tiusanen, 2002, s.65–85).

Sandberg (2021) esittää, että peruseriaatteena luontevahvuuspedagogiikalle on muovata niin oppimisympäristö kuin käytetyt pedagogiset menetelmät sellaisiksi, että ne toimivat suotuisasti niin fyysisessä, psyykkisessä kuin sosiaalisessakin oppimisympäristössä. Varhaiskasvattajan tehtävänä on taata se, että oppiminen voi tapahtua turvallisesti ja mahdollisiin oppimista hidastaviin häiriötekijöihin puututaan hyvissä ajoin. Kaikki toiminta perustuu lasten luontevahvuuksien huomaamiselle ja niiden käytäntöön saattamiselle positiivisen pedagogiikan keinoin.

Jos havaitaan, että lapsi ilmaisee esimerkiksi selkeästi olevansa iloinen saadessaan olla toisten seurassa ja hän mielellään puhuu ja juttelee muiden lasten kanssa ja on etevä muutenkin sosiaalisilta taidoiltaan, on varhaiskasvattajan Sandbergin (2021) mukaan muokattava

pedagogiikkaa siten, että tällainen lapsi pääsee oppimaan esimerkiksi ryhmätyöskentelymenetelmää hyödyntämällä. Trogen (2018) tuo esille, että toisaalta konkretia tämänkaltaisen luontevahvuuden esille nostamisessa voi näkyä myös siinä, että lapsi saa esimerkiksi auttaa muita lapsia, heidän harjoitellessaan esimerkiksi matemaattisia taitojaan. Sandberg (2021) kirjoittaa, että luontevahvuusperustaisen pedagogiikan järjestäminen vaatii henkilöstöltä sitoutumista ja luovaa idearikkautta. Lapselle, joka näyttää harkitsevaisuutta voisi olla hyvä puolestaan tarjota sellaisia oppimismuotoja, joissa voi pohtia ja puntaroida löytääkseen tehtävään sopivan vastauksen. Liikunnallisesti pätevä hyötyy toiminnallisuudesta ja luova lapsi saattaa oppia käyttämällä kädentaitoja oppimisensa tukena. Moninainen oppimisympäristö on muovattavissa siellä olevien lasten tarpeet ja ikä ja kehitystaso huomioiden.

Luontevahvuuksia on syytä kehittää ja harjoittaa, koska luontevahvuudet eivät ole täysin muuttumattomia, ja näin ollen ne voivat myös kadota, mikäli niitä ei vahvisteta tai käytetä laisinkaan hyödyksi. Tämän vuoksi on erittäin tärkeää, että luontevahvuuksia vaalitaan ja kehitetään jo varhaiskasvatusikäisenä, jotta ne voivat säilyä kehityksen edetessä ja siirtyä sitten myöhemmin aikuisuuteen. Luonteen kasvattamisen näkökulmasta katsottuna päiväkodit ovat pääroolissa, sillä vahvuusperusteisia oppimissisältöjä voidaan alkaa toteuttamaan jo hyvin varhaisessa vaiheessa (Leskisenoja, 2016). Uusitalo-Malmivaara (2014) sanoo tavallisimpien opetusyhteisöjen, kuten koulujen ja päiväkotien ongelmana olevan, että vaikeudet ja puutteet diagnosoidaan oppilailla herkästi ja näin ollen heidän luontevahvuutensa voivat jäädä taka-alalle. Ongelmakeskeistä pedagogiikkaa on sanottu painajaisen ylläpidoksi, toistuvaksi epäonnistumisista muistuttamiseksi (Uusitalo-Malmivaara, 2014). Uusiautini (2019) mukaan varhaiskasvatus- sekä muut työyhteisöt rakentuvat siellä toimivista ihmissuhteista, joissa ihmisten luontevahvuuksien hyödyntäminen ja niiden arvostaminen ovat jatkuvasti läsnä. Hyvä opetus koostuu kannustavasta ja myönteisestä kommunikoinnista, jossa varhaiskasvatuksen opettaja korostaa lasten hyviä suorituksia ja saavutuksia sekä käyttää positiivisia sanoja ja lauseita. Myönteinen oppimisilmapiiri kohentaa ihmisen toimintakykyä ja toimii ihmisten luontevahvuuksien lähteenä (Uusiautini, 2019).

6 Johtopäätökset

Tämän tutkielman keskeisenä asiana on ollut saada selville, miten lasten luontenvahvuuksia on mahdollista ottaa varhaiskasvatuksen arjessa huomioon ja miten niitä voidaan siellä konkreettisesti ottaa käyttöön lasten oppimisen edistämiseksi ja heidän kokonaisvaltaisen hyvinvointinsa toteutumisessa. Olemme lähteneet etsimään vastausta myös siihen, kuinka tässä prosessissa voidaan hyödyntää positiivisen pedagogiikan erilaisia keinoja.

Tutkimuksesta esille nousevista tuloksista lähdimme muodostamaan johtopäätöksiä tutkimuksellemme asettamiemme tutkimuskysymysten mukaan. Ensimmäisessä kysymyksessä etsimme vastausta siihen, millä keinoilla voidaan tukea ja hyödyntää lasten luontenvahvuuksia positiivisen pedagogiikan avulla varhaiskasvatuksessa ja toinen tutkimuskysymyksemme puolestaan hakee vastausta siihen, miten luontenvahvuudet huomioiva pedagogiikka näkyy varhaiskasvatuksen hoidon, kasvatuksen ja opetuksen käytännön toteutuksessa.

Käyttämämme teoretiedon valossa voimme todeta selvästi, että lasten luontenvahvuuksien tulisi olla yksi keskeisin työväline varhaiskasvatuksen opettajilla, kun he suunnittelevat ja toteuttavat lasten luontenvahvuuksiin nojaavaa varhaiskasvatuksen pedagogisesti painottunutta arkea esimerkiksi päiväkodeissa. Positiivisen pedagogiikan erilaiset elementit toimivat peruseriaatteena, kun lähdetään rakentamaan lapselle suotuisaa ja hänen oppimistarpeitaan vastaavaa vahvuusperustaista pedagogista toimintaympäristöä varhaiskasvatuksen arkeen. Positiivinen pedagogiikka nojaa vahvasti positiiviseen psykologiaan ja siinä selkein tavoite on Uusitalo-Malmivaara ja Vuorisen (2016) mukaan lapsen kohdistettu myönteinen ja lämmin suhtautuminen. He esittävät, että tärkeimpänä sanoma varhaiskasvatuksessa työskenteleville voisi olla tieto siitä, että paha pitää kyllä huolen itsestään, mutta hyvää pitää helliä ja vaalia herkällä sydämellä (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016, s.13).

Positiivinen pedagogiikka tulee varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018) mukaan olla yhtenä ohjenuorana varhaiskasvatuksen opettajille ja koko lapsiryhmän tiimille, kun he yhdessä suunnittelevat ja toteuttavat erilaisia arjen toimintoja omalle lapsiryhmälle sekä koko muulle varhaiskasvatustyksikölle. Repo (2013, s.165) kirjoittaa, että lapselle tulee tarjota runsaasti iloa tuottavaa, mutta pedagogisesti perusteltua toimintaa. Tämänkaltaisessa toiminnassa, jossa lapsi pääsee nauttimaan laadukkaasta ja ikätasoon sopivasta opetuksesta, tulee esille parhaiten hänen mukaansa myönteisyyteen painottuvan opetuksen kiehtovuus. Hän toteaa, että lapsi pääsee

tällöin kokeilemaan omia taitojaan esimerkiksi musiikin, taiteen, liikunnan, askartelutuokioiden, lauluhetkien ja muiden sopivasti haastavien, mutta pedagogisten toimintojen kautta. Päiväkotipäivä voi kehittää lapsen tietoja ja taitoja monipuolisesti sekä tukea hänen kokonaisvaltaista hyvinvointiaan, mikäli hän on saanut riittävästi onnistumisen kokemuksia ja kokea positiivisen ilmapiirin. Päiväkodit, joissa on positiivinen ilmapiiri ja lapsia opetetaan positiivisen pedagogiikan keinoin, kasvattavat lasten mahdollisuuksia yltää parempiin oppimistuloksiin ja saavuttaa myös muita akateemisia saavutuksia myöhemmin elämässään (Repo, 2013).

Tutkielmassa käyttämämme teoriatieto vahvuusperustaisuudesta varhaiskasvatuksessa osoittaa, että luontenvahvuusperustaisuus on avainasemassa toteutettaessa lapsilähtöistä ja heidän parhaita puoliaan korostavaa pedagogiikkaa. Siirtyminen ongelmakeskeisyydestä ratkaisukeskeisyyteen ja siihen ajattelutapaan, jossa lähtökohtaisesti nähdään toisessa ihmisessä olevat hyvät piirteet, on tämän tutkimuksen perusteella olennaista laadukkaan ja lapsen edunmukaisen varhaiskasvatuksen järjestämisessä. Noble ja McGrathin (2016) mukaan lasten luontenvahvuuksia vahvistamalla ja tukemalla voidaan ratkaisevasti vaikuttaa lasten kokonaisvaltaiseen onnellisuuteen ja heidän hyvinvointiinsa. He näkevät myös, että tämän myötä lapset oppivat sietämään kohtaamiaan haasteita ja selviytymään niistä paremmin vahvemman selviytymiskyvyn turvin (Noble & McGrath, 2016, s.79). Uusitalo-Malmivaara ja Vuorinen (2016, s.36) nostavat esille, että luontenvahvuuksia korostavan opetuksen ja kasvatuksen ajatuksena on kasvattaa lapsia tulevaisuutta silmällä pitäen ja elämää varten muutenkin, että he kykenisivät ottamaan myös vaikeampia elämäntilanteita ja esimerkiksi pulmallisempia oppimistehtäviä vastaan. Huebnerin ja kollegoiden (2014) mukaan lasten ohjaamisessa on ajatuksena lisätä ja tukea myös heidän toipumiskykyään eli resilienssiä. He kirjoittavat, että lapsen ollessa tyytyväinen elämäänsä ja kokiessaan kokonaisvaltaista onnellisuutta ja hyvinvointia, hän pystyy paremmin luomaan hyviä vuorovaikutussuhteita toisiin ihmisiin ja ylläpitämään myös positiivista kokonaisvaltaista terveyttä. Charney ja Southwick (2012) kirjoittavat, että resilienssi kuvastaa lapsen taitoa pärjätä luontenvahvuuksien avulla myös vaikeistakin elämäntilanteista ilman sen suurempia ongelmia. Eri tutkijoiden mukaan myönteinen suhtautuminen ja positiivinen elämänasenne vahvistaa ja suojaa lapsen mielenterveyttä ja kokonaisvaltaista hyvinvointiaan myös hänen myöhemmissä elämänvaiheissaan (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016; Herman ym, 2011)

Toisella tutkimuskysymyksellämme lähdimme hakemaan vastausta siihen, kuinka vahvuusperustainen pedagogiikka näkyy käytännön varhaiskasvatustyössä. Tutkimuksemme

toi esille, että konkreettisuus voi tulla esille päiväkotipäivän aikana monin eri tavoin. Lapsen hoidosta, kasvatuksesta ja opetuksesta vastaavat aikuiset, kuten varhaiskasvatuksen opettajat voivat kehittää jokaiselle lapselle sopivia oppimistapoja ja erilaisia oppimista tukevia oppimismenetelmiä. Sandberg (2018) kirjoittaa osuvasti, että niin monta kuin on erilaista oppijaa, niin monta erilaista oppimistapaakin voi olla olemassa. Hänen mukaansa on tärkeää osata tunnistaa, tiedostaa ja tuoda käytäntöön näkyväksi sellaisia oppimismenetelmiä, jotka tuottavat oppijalleen paitsi tietotaitoa niin myös onnistumisen kokemuksia ja ilon tunteita. Uusitalo-Malmivaara ja Vuorinen (2016) toteaa, että lähtökohta vahvuusperustaiselle kasvatukselle päiväkodissa on kohdata jokainen lapsi sensitiivisesti ja auttaa häntä tunnistamaan omat luonteenvahvuudet.

Pedagogisesti rikas oppimisympäristö on viihtyisä ja se tarjoaa jokaiselle oppijalle hänen luonteenvahvuuksiaan hyödyntäviä oppimismateriaaleja ja mahdollisuuden myös tarvittaessa muuntaa tiloja siten, että niissä lapsi voi toimia omien luonteenvahvuuksien edellyttämällä tavalla. Teoriatiedon valossa, saimme selville, että varhaiskasvattajan on oltava luova ja valmis muuttamaan toimintakäytänteitä sen mukaan, jotka vastaavat lasten yksilöllisiin tarpeisiin. Trogenin (2018) mukaan lapsella oppimista tapahtuu kaiken aikaa, niin leikkiessä, tai esimerkiksi askarrellessa. Hän toteaa, että havaitessa lapsen toimivan eri tilanteissa käyttämällä omaa luonteenvahvuuttaan, tulee siihen reagoida esimerkiksi nimeämällä ja kehumalla sen käyttämistä.

Varhaiskasvatuksen opetussuunnitelman perusteissa (2018) kirjoitetaan, että lasten kanssa toimittaessa on ymmärrettävä luonteenvahvuuksien hyödynnettävyyden tärkeys lapsen kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille ja hänen kasvulleen, kehitykselle ja oppimiselle. Tämä kyseinen asiakirja on velvoittava ja siinä on nostettu esille vahvuusperustaisen pedagogiikan hyödyt jokaiselle lapselle. Uusitalo-Malmivaara ja Vuorinen (2016) ovat todenneet, että ammattikasvattajat ovat tärkeässä roolissa, kun suunnittelevat ja toteuttavat senkaltaista pedagogiikkaa varhaiskasvatuksen arkeen, joka on rakennettu huomioimalla jokaisen lapsen yksilölliset luonteenvahvuudet. He kirjoittavat, että lapsilähtöinen työote näkyy parhaimmillaan käytännön varhaiskasvatus arjessa niin hyvin, että jokainen pystyy tuomaan siellä esiin yksilölliset luonteenvahvuutensa eli oman parhaan puolensa. Tässä tutkimuksessa olemme halunneet saada selville, miten lasten luonteenvahvuuksien hyödyntäminen näkyy käytännön työssä lasten parissa. Keskeinen näkökulma, joka tässä tutkimuksessa on noussut esille, että jokaisen varhaiskasvattajan tulee osata ottaa huomioon jokaisen lapsen erilaiset tavat

oppia uusia asioita ja tukea häntä sen mukaan. Myös Repo (2013) kirjoittaa, että yksilöllinen opetus varhaiskasvatuksessa edistää kunkin lapsen omaa oppimista kaikkein parhaiten.

Lasten luontenvahvuudet huomioiva oppiminen varhaiskasvatuksessa näkyy tässä tutkimuksessa esitetyn teorian tiedon valossa selvästi paitsi lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin toteutumisena niin myös lasten oppimisvalmiuksia edistävänä tekijänä. Leskisenoja (2017) toteaa, että jokaisella opettajalla on tärkeä ja hyvin suuri rooli, kun luodaan myönteistä ja positiivista oppimisilmapiiriä päiväkodin arkeen. Määttä ja Uusitalo (2008) nostavat esille, että käyttämällä omia parhaita ja positiivisia puolia, kuten urheutta, päättäväisyyttä, ystävällisyyttä tai esimerkiksi luovuutta, se myötävaikuttaa hyvän ja onnellisen elämän saavuttamiseen. He korostavat lasten kanssa työtä tekevien ihmisten omaa esimerkillistä toimintaa siinä, että he ymmärtävät tukea lasten luontenvahvuuksien esille tuomista käytännön työhön ja osoittavat tekemillään valinnoilla ja ratkaisuilla välittävänsä siitä, että jokainen lapsi pääsee tuomaan oman parhaan potentiaalinsa esille. Trogen (2020) nostaa kasvattajan tärkeimmäksi tehtäväksi muodostaa mahdollisimman eheä ja vahva suhde lapseen. Hän kirjoittaa, että lähtökohta positiiviselle lähestymistavalle löytyy lopulta hyvin toimivasta yhteydestä lapsen ja häntä opettavan aikuisen väliltä. Tämä tarkoittaa ennen kaikkea lasten yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista, heidän aktiivista kuuntelemista, arvostavaa kohtaamista, aitoa läsnäoloa sekä hyväksyntää (Troger, 2020).

7 Pohdinta

Positiivinen pedagogiikka ja luontevahvuudet ovat tutkielmamme ydintä. Aihe, jota olemme käsitelleet, on vaatinut sinnikkyyttä tehdä näkyväksi teorian tiedon valossa, miten tärkeää on kohdata jokainen lapsi varhaiskasvatuksen kentällä aidosti ja omana itsenään. Monipuolinen lähteiden käyttö lisää tutkimuksemme luotettavuutta ja olemme olleet tärkeitä sen suhteen, että käyttämämme lähteet ovat tutkimuksemme kannalta olleet mahdollisimman relevantteja.

Tutkielmassamme pyrimme siihen, että siitä saa mahdollisimman kattavan ja selkeän käsityksen lapsen luontevahvuuksista ja niiden tukemisesta varhaiskasvatuksen arjessa. Koimme tämän kandidaattitutkielman itsellemme erittäin mielekkääksi aiheeksi, koska pidämme tärkeänä, että jokaisella varhaiskasvattajalla tulisi olla vahva ymmärrys, kuinka positiivisella pedagogiikalla voidaan rakentaa entistäkin parempaa varhaiskasvatuksen työkenttää.

Näemme, että on hyvin tärkeää tuoda näitä vaihtoehtoisia suhtautumistapoja esille, jotta mahdollisuudet ottaa näitä käytänteitä käyttöön onnistuisi yhä paremmin. Ei riitä, että kirjoitetaan, kuinka lapsen omat luontevahvuudet tulee huomioida hänen oppimisensa edistämässä ja tukemisessa, vaan olennaista on se, että esimerkiksi lapsen ennakkoluulottomuus, spontaanius, sinnikkyys ja viisaus tulee konkreettisesti huomioiduksi varhaiskasvatuksen arjessa.

Tämän tulee näkyä varhaiskasvatuksen toimintaa ohjaavissa asiakirjoissa ja näkemyksemme mukaan tästä olisi hyvä keskustella entistä enemmän varhaiskasvatuksen koulutuksen puitteissa. Lasten luontevahvuuksien huomioimisen tulisi olla yksi varhaiskasvatustyötämme ohjaava elementti sekä positiivisen pedagogiikan näkyminen ei saisi jäädä ainoastaan sanahelinäksi. Negatiivisuuden kierre on mahdollista katkaista vain, jos oivallamme sen, kuinka ratkaisevaa lapsen hyvinvoinnille on sillä, kuinka hänet kohtaamme ja millä tavoin luomme uskoa häneen ja hänen omiin taitoihinsa sekä selviytymiseen hänen elämässään kohtaamista mahdollisista haasteista.

Olemme tutkimuksen edetessä havainneet, että tutkimuksemme keskeisintä asiakokonaisuutta voidaan näkemyksemme mukaan havainnollistaa helposti ja ymmärrettävästi käyttämällä apuna yhtä keksimäämme vertauskuvallista ajattelutapaa peilata teemaamme

lastenkirjallisuudesta tuttuun Peppi Pitkätossuun. Peppi Pitkätossu on satuhahmo, joka kuvaa hyvin vahvaa ja voimakasta lasta, jolla on ominaispiirteenä niin paljon voimaa ja muita voimavaroja, että hän pystyy nostamaan ja kannattelemaan esimerkiksi hevosta käsivarsillaan. Tämä ajatuskuva tuo näkemyksemme mukaan esille sen, mitä tällä kandidaatintutkielmalla haemme takaa. Olemme pyrkineet esittämään tutkimustiedon valossa, että kaikilla lapsilla on hallussaan omia vastaavia luonteenvahvuuksia ja muita resursseja, joiden avulla he voivat päästä vastaaviin suorituksiin kuin edellä mainitsemamme Peppi Pitkätossu. Näemme, jotta tämä onnistuisi parhaiten, on jokaisen osapuolen, niin lapsen itsensä kuin myös häntä opettavien ja kasvattavien aikuisten nähtävä ja tunnistettava nämä lapsessa olevat luonteenvahvuudet. Jokaisella lapsella on omansa, mutta jokaisen on mahdollista pystyä parhaimpaan suoritukseen ottamalla ne konkreettisesti käyttöön.

Kaikki asiat voi nähdä kahdella tavalla, joko negatiivisesti tai positiivisesti. Tämän tutkielman kirjoittamisen myötä näemme entistäkin selkeämmin, että panostamalla lasten vahvuuksien huomioimiseen ja niiden käyttöön voidaan tehdä ja toteuttaa entistäkin positiivisempaa pedagogiikkaa. Kun lasten vahvuudet ovat vahvasti läsnä, myös hyvinvointi ja oppimisen tulosten kehitys on esillä (Leskisenoja, 2017).

Kirjallisuus, johon perehdyimme etsiessämme tietoa luonteenvahvuuksista ja niiden luonteesta, avasi meille paljon uutta tietoa. Luonteenvahvuudet eivät ole vain sanahelinää, vaan merkittävä osa ihmisen elämää ja hänen kasvuaan ja kehitystä. Kirjallisuudesta ja opetussuunnitelmista ilmeni luonteenvahvuuksien merkitys lasten hyvinvointiin, mutta konkreettisuutta ja luonteenvahvuuksien toteuttamista esimerkiksi päiväkotiympäristössä jäimme pohtimaan. Kuinka läsnä luonteenvahvuuksien tukeminen ja kehittäminen ovat varhaiskasvatuksen kontekstissa konkreettisesti? Kentällä työskennellessä huomasimme, että sorrumme aikuisten piirissä huomaamatta ”vaivakeskeiseen” pedagogiikkaan, jossa luonteenvahvuuksien tukemisen sijaan turvaudumme päinvastaiseen opetukseen, jossa kehitämme lasta puutteiden kautta. Ymmärrämme, että tällainen ajattelu on inhimillistä, mutta ajattelutavasta olisi hyvä päästä eroon yhteiskunnallisella tasolla.

Positiivinen pedagogiikka on vielä hieman tuntematon asia ja lisää tutkimuksia kaivataan enemmän. Hyvinvointi, yhteisöllisyys ja myönteiset tunteet ovat lukemamme kirjallisuuden yhdistäviä tekijöitä. Eri tutkijat lähestyvät myös hieman eri näkökulmasta positiivista pedagogiikkaa. Esimerkiksi Leskisenoja väitöskirjassaan sekä teoksessaan lähestyy PERMA-teorian kautta positiivista psykologiaa, kun taas Uusitalo-Malmivaara tulee aiheeseen enemmän

vahvuusperusteisen opetuksen kautta. Se tuo aiheeseen hyvin erilaisia näkökulmia, mikä on hyvä asia, kun kirjallisuutta ei ole vielä paljon.

Tulevina varhaiskasvatuksen opettajina positiivinen pedagogiikka ja luontenvahvuuksien tukeminen edellyttävät sitoutumista hyvinvoinnin edistämiseen. Työskennellessämme varhaiskasvatuksen kentällä huomasimme, että erityistukea tarvitsevat lapset eivät aina saa onnistumisen kokemuksia, koska luontenvahvuuksiin keskittymisen sijasta huomio kohdistuu heikkouksiin. Positiivisen pedagogiikka ja vahvuusperusteinen kirjallisuus antoivat ajateltavaa esimerkiksi tämän kaltaisiin tilanteisiin. Tiedostamme ja ymmärrämme positiivisen pedagogiikan ja luontenvahvuuksien tukemisen tärkeyden ja jäämme mielenkiinnolla odottamaan lisätutkimuksia esimerkiksi positiivisen pedagogiikan vaikutuksista varhaiskasvatuksen erilaisiin ongelma-kohtiin!

Tulevassa pro gradu -tutkielmassa voisimme empiirisesti lähteä tätä aihetta tutkimaan ja selvittämään, onko varhaiskasvatuksessa tapahtunut konkreettista muutosta luontenvahvuuksien huomioimisessa ja niiden hyödynnettävyydessä lapsen oppimisen edistäjänä. Saadut tulokset voisivat avartaa omaa ajatteluamme siinä, miten luontenvahvuuksien huomioiminen lasten ja heidän perheidensä näkökulmasta toteutuu käytännössä ja millaisia kokemuksia heillä on päiväkodin arjessa toteutettavasta positiivisesta pedagogiikasta omien lastensa luontenvahvuuksien huomioimisessa. Mielenkiintoista olisi saada tehdä empiirinen tutkimus esimerkiksi päiväkodeissa, joissa itse olemme toimineet ja saada tietoa siitä, kuinka hyvin olemme siellä onnistuneet pääsemään tavoitteeseen, jossa lasten luontenvahvuudet nousevat keskiöön, kun suunnittelemme ja toteutamme ryhmiemme lapsille pedagogiikka positiivisen lähestymistavan mukaan.

8 Lähteet

- Aaltola, J., Valli, R., Hakala, J. T., Eskola, J., Vastamäki, J., Siekkinen, K. & Syrjälä, L. (2010). *Ikkunoita tutkimusmetodeihin. 1, metodin valinta ja aineistonkeruu: Virikkeitä aloittelevalle tutkijalle* (3. uud. ja täyd. p. ed.). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Baumgardner, S. & Crothers, M. (2014). *Pearson New International Edition (Positive Psychology)*. Harlow: Pearson Education Limited.
- Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K. (2011). *Research methods in education* (7th ed.). London: Routledge.
- Eskola, J. & Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Eskola, J. & Suoranta, J. (2014). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen* (10. p. ed.). Tampere: Vastapaino.
- Haapaniemi, R. & Raina, L. (2014). *Rakenna oppiva ryhmä. Pedagogisen viihtymisen käsikirja*. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Hakanen, J., Hilppö, J., Hotulainen, R., Lahti, E., Lappalainen, K., Lipponen, K. & Uusitalo, L. (2014). *Positiivisen psykologian voima*. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Heikka, J., Hujala, E., Turja, L. & Fonsén, E. (2011). Lapsikohtainen havainnointi ja arviointi varhaispedagogiikassa. Teoksessa: E. Hujala & L. Turja (toim.) *Varhaiskasvatuksen käsikirja* (s.54–66). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Herrman, H., Stewart, D., Diaz-Granados, N., Berger, E. Jackson, B. & Yuen, T. (2011) *What is resilience? The canadian Journal of Psychiatry*
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2009). *Tutki ja kirjoita* (15. uud. p. ed.). Helsinki: Tammi.
- Huebner, E. S., Hills, K. J., Siddall, J., Gilman, R. (2014). Life satisfaction and schooling. Teoksessa M. Furlong, R. Gilman, Huebner. & E. S. Huebner (toim.), *Handbook of positive psychology in schools* (s. 194). New York: Oxford University Press.
- Karila, K. & Lipponen, L. (2013). *Varhaiskasvatuksen pedagogiikka*. Tampere: Vastapaino.

- Koivisto, P. (2007). *"Yksilöllistä huomiota arkisissa tilanteissa": Päiväkodin toimintakulttuurin kehittäminen lasten itsetuntoa vahvistavaksi*. Väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Lappalainen, K. & Sointu, E.T. (2013). Vahvuuksia tunnistamalla käyttäytymisen ja tunteiden hallintaa koulussa. Raportti Itä-Suomen kehittämisverkosto. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto.
- Leskisenoja, E. (2016). *Vuosi koulua, vuosi iloa: PERMA-teoriaan pohjautuvat luokkakäytänteet kouluilon edistäjinä*. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Leskisenoja, E. (2017). *Positiivisen pedagogiikan työkalupakki*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Leskisenoja, E. (2019). *Positiivinen pedagogiikka varhaiskasvatuksessa: Toteuta käytännössä*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Linley, A. & Harrington, S. (2006) *Playing to your strengths*. Psychologist, Vol. 19, 86–89.
- Metsämuuronen, J., Luoma, P., Karjalainen, T. P., Reinikainen, K., Virtanen, J., Rantala, T. & Benkö, S. S. (2011). *Laadullisen tutkimuksen käsikirja* (1. uudistettu laitos, e-kirja 1. p. ed.). Helsinki: Methelp.
- Mikkola, P. & Nivalainen, K. (2009). *Lapselle hyvä päivä tänään: Näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen*. Vantaa: Pedatieto.
- Määttä, K. & Uusitalo, T. (2008). Ihmisen vahvuudet auttavat selviytymään. Teoksessa K. Määttä, & T. Uusitalo. (Toim.), *Kasvatuspsykologian näkökulmia ihmisen voimavarojen tueksi*. (toim.) Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.
- Nurmi, J., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. (2014). *Ihmisen psykologinen kehitys*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Noble, T. & McGrath, H. (2016). The Prosper Framework for Student Wellbeing. Teoksessa T. Noble, & H. McGrath (toim.), *The PROSPER School Pathways for Student Wellbeing. SpringerBriefs in Well-Being and Quality of Life Research*. Springer, Cham.
- Ojanen, M. (2007). *Positiivinen psykologia*. Helsinki: Edita.
- Opetushallitus. (2015). *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014*. Helsinki: Opetushallitus.

- Opetushallitus. (2019). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018*. Helsinki: Opetushallitus.
- Linley, A., Stephen, J., Harrington, S., & Wood, A. (2006). Positive psychology: Past, present, and (possible)future. *The Journal of Positive Psychology*
- Rantala, T. (2006). *Oppimisen iloa etsimässä*. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Repo, L. (2015). *Pienet lapset ja kiusaamisen ehkäisy*. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Repo, L., Paananen, M., Mattila, V., Lerkkanen, M., Eskelinen, M., Gammelgård, L. & Marjanen, J. (2018). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden 2016 toimeenpanon arviointi: Varhaiskasvatussuunnitelmien käyttöönotto ja sisällöt*. Helsinki: Kansallinen koulutuksen arviointikeskus KARVI.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, Anna KvaliMOTV (2006) - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. <<https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/>>.
- Sandberg, E. (2018). *ADHD ja oppimisen tuki: Huomioi yksilölliset tarpeet ja vahvuudet*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Sandberg, E. (2021). *Pedagoginen tuki varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Sarasti, K. (2019). Huomaa hyvä lapsessa silloinkin, kun ärsyttää. Meidän perhe -lehti4/19, 21. Sanoma Media Finland.
- Seligman, M. E. P. (2011). *Flourish: A new understanding of happiness and well-being - and how to achieve them*. London: Nicholas Brealey.
- Seligman, M.E.P. & Csikszentmihalyi, M. (2000). Positive psychology: An Introduction. Julkaisussa The American Psychological Association, 55(1). 5–11. <https://doi.org/10.1037/0003-066x.55.1.5>
- Sheldon, K. M. & King, L. (2001). Why positive psychology is necessary. *American Psychologist*, 56(3), 216–217. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.56.3.216>
- Sinkkonen, J. & Kalland, M. (2011). *Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen*. Helsinki: WSOY pro.

- Siren-Tiusanen, H. & Tiusanen, E. (2002). *Päivärytmi ja toiminnan rakentuminen*. Juva: WS Bookwell Oy
- Snyder, C. R. & Lopez, S. J. (2005). *Handbook of positive psychology*. New York: Oxford University Press
- Soppela, M. (2016). *Positiivisen pedagogiikan ulottuvuudet alkuopetuksessa*. Pro gradu – tutkielma. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto
- Southwick, S. M. & Charney, D. S. (2012). *Resilience the science of mastering life's greatest challenges*. New York: Cambridge University Press.
- Staudinger, U., Aspinwall, L., Aspinwall, L. G., Staudinger, U. M., Pöhlö, J. & Suomen psykologiliitto. (2006). *Ihmisen vahvuuksien psykologia*. Helsinki: Edita.
- Trogen, T. (2020). *Positiivinen kasvatus*. Jyväskylä: PS-kustannus
- Trogen, T. (2018). *Positiivinen kasvatus*. Ilo olla yhdessä-Positiivinen kasvatus. Pieni kirja luonteen vahvuuksista. Viitattu 21.05.2021 <https://positiivinenkasvatus.com/wp-content/uploads/2017/11/pieni-kirja-luonteenvahvuuksista-2018.pdf>
- Uusiautti, S. (2019). *Tunnista vahvuutesi ja menesty*. Helsinki: Kirjapaja.
- Uusitalo, L. & Vuorinen, K. (2016). *Huomaa hyvä! : Näin ohjaat lasta ja nuorta löytämään luonteen vahvuutensa*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Uusitalo, L., Vuorinen, K., Majaniemi, I. & Kokko, E. (2017). *Huomaa hyvä! : Vahvuusvariksen bongausopas*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Uusitalo-Malmivaara, L., Hakanen, J., Hilppö, J., Hotulainen, R., Järvilehto, L., Kumpulainen, K. & Salmela-Aro, K. (2014a). *Positiivisen psykologian voima*. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Vilkka, H. (2005). *Tutki ja kehitä*. Helsinki: Tammi.
- Vilkka, H. (2017). *Tutki ja kehitä* (4. uudistettu painos ed.). Jyväskylä: PS-kustannus.